

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління

Кафедра бізнес-економіки та підприємництва

Освітньо-професійна програма «Економіка агробізнесу та агротрейдинг»

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

РОМАНЕНКА ВАДИМА СЕРГІЙОВИЧА

на тему: **Обґрунтування проєкту підвищення ефективності
рослинництва в підприємстві**

*Робота виконана з дотриманням основних принципів та фундаментальних
цінностей академічної доброчесності _____ Романенко В.С.*

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доц.

_____ Олександр НИЧИПОРУК

Робота допущена до захисту перед ЕК «__» _____ 2024 р. протокол № __

Зав. кафедри бізнес-економіки
та підприємництва,
докт. екон. наук, проф.

_____ Інна РЄПІНА

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1 Сутність ефективності діяльності підприємства	5
1.2 Методика оцінки ефективності діяльності підприємства та окремих видів діяльності підприємства.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «АКВІТАН»	19
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	19
2.2 Аналіз ефективності рослинництва на підприємстві ТОВ «Аквітан». 26	26
2.3 Основні перешкоди для ефективної діяльності рослинництва на підприємстві ТОВ «Аквітан»	32
РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «АКВІТАН»	38
3.1 Підвищення ефективності рослинництва ТОВ «Аквітан» за рахунок реалізації проєкту придбання елеваторно-сушильного комплексу для зерна та ріпаку	38
3.2 Оцінка показників економічної ефективності реалізації проєкту придбання елеваторно-сушильного комплексу для зерна та ріпаку	45
ВИСНОВКИ	52

ВСТУП

Актуальність теми. На даний момент український агропромисловий комплекс – це провідна галузь економіки України, яка забезпечує найбільшу частку експортних поставок товарів серед інших галузей економіки та створює значну частину валового внутрішнього продукту. Рослинництво в Україні має передумови для розвитку та спеціалізації економіки України на вирощуванні продукції рослинництва. Серед факторів, що сприяють розвитку рослинництва в Україні слід назвати родючі ґрунти, сприятливі кліматичні умови, дешеву та водночас освічену робочу силу. Через погіршення доступу до логістичних шляхів вивезення продукції рослинництва з України, підвищення ціни на мінеральні добрива, зростання конкуренції на світовому ринку продовольства, забезпечити конкурентоспроможність продукції українських сільськогосподарських підприємств можна за рахунок підвищення ефективності рослинництва. Отже, питання підвищення ефективності рослинництва є актуальним як для окремих сільськогосподарських підприємств, так і для держави та економіки країни в цілому.

Сучасний розвиток сільського господарства України та рослинництва зокрема є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених. Питаннями підвищення економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції займається велика група науковців, зокрема, В. Г. Андрійчук, С. С. Бакай, О. Г. Білозерцев, В. І. Бойко, В. А. Кадієвський, М. Ю. Коденська, П. Т. Саблук, В. Ф. Сайко, В. П. Ситник, П. П. Руснак, О. В. Шубравська, О. М. Шпичак, О. О. Єранкін, М. В. Роїк, А. В. Фурса, Є. В. Імас, М. Ю. Коденська, В. І. Пиркін, С. Л. Дусановський, О. В. Боднар, Ю. П. Воскобійник, О. Г. Шпикуляк та інші.

Метою даної роботи є розробка теоретичних аспектів оцінки та аналізу ефективності діяльності підприємства та розробка проекту підвищення ефективності рослинництва на сільськогосподарському підприємстві. У відповідності до поставленої мети передбачається вирішення *наступних завдань*:

- визначення сутності ефективності діяльності підприємства;
- дослідження методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності підприємства та його окремих напрямків діяльності;
- аналіз організаційно-економічної діяльності досліджуваного підприємства;
- аналіз ефективності рослинництва на досліджуваному підприємстві;
- дослідження перешкод для підвищення ефективності рослинництва на досліджуваному підприємстві;
- розробка проєкту підвищення ефективності рослинництва на досліджуваному підприємстві;
- оцінка ефективності запропонованого проєкту.

Об'єктом дослідження є процеси оцінювання та аналізу ефективності діяльності досліджуваного підприємства.

Предметом дослідження є методи підвищення ефективності діяльності в галузі рослинництва досліджуваного підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано такі методи: методи аналізу та синтезу, метод порівняння, метод логічного узагальнення, методи абстрагування, прогнозування, екстраполяції, методи дедукції, індукції та системного підходу, таблично-графічний метод – для наочного представлення теоретичних і практичних положень даної роботи.

Практична значущість результатів роботи полягає в тому, що робота здійснюється на матеріалах реально працюючого на ринку підприємства, що дозволяє вирішити проблеми ефективності рослинництва даного підприємства. Також результати проведеної роботи можуть використовуватись не тільки на досліджуваному підприємстві, але й застосовуватись іншими підприємствами галузі для підвищення ефективності рослинництва.

Інформаційно-фактологічну базу дипломної роботи склали зібрані, опрацьовані й узагальнені особисто автором первинні матеріали досліджень літературних джерел українських та закордонних авторів, публікації по темі дослідження у різних періодичних виданнях, внутрішня документація досліджуваного підприємства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність ефективності діяльності підприємства

Будь-яка управлінська діяльність потребує вимірювання результатів діяльності та порівняння її з очікуваними результатами, нормативами або результатами інших організацій. В управлінні підприємством потрібно оцінювати результати економічної діяльності підприємства з метою здійснення коригування діяльності та реалізації управлінських функцій з боку керівництва підприємством. Результати діяльності підприємства вимірюються за допомогою двох груп показників: 1) показників результативності, 2) показників ефективності.

Показники результативності – це абсолютні показники, які показують результат діяльності підприємства або іншого економічного суб'єкта за певний період безвідносно до обсягу витрачених на досягнення даного результату ресурсів. Як приклад, можна навести такі показники, як обсяг виробництва продукції, виручка від реалізації, чистий прибуток. Недоліком показників результативності є те, що вони погано піддаються порівнянню з показниками інших підприємств та мають сенс лише для порівняння результатів діяльності з плановими показниками підприємства.

Показники ефективності – це відносні показники, які порівнюють отримані результати та понесені для досягнення цих результатів витрати. Для показників ефективності можуть бути встановлені нормативні значення або межі, в яких ці показники будуть вважатись прийнятними та незадовільними. Таким чином, показники ефективності є більш дієвим інструментом вимірювання результатів діяльності підприємства з метою оцінки управлінської діяльності менеджменту та внесення коригувань у діяльність підприємства з метою підвищення ефективності. Ефективність діяльності підприємства можна порівняти з оцінкою управлінської діяльності керівництва підприємства.

Економічна ефективність – це досить складна та багатогранна категорія, тому серед сучасних вчених немає одностайної думки щодо її визначення. Наведемо основні концепції визначення економічної ефективності (рис. 1.1).

Рис. 1.1 – Основні концепції визначення економічної ефективності

Джерело: складено автором на основі: [5]

Розглянемо ці концепції більш детально. Однією з основних концепцій визначення економічної ефективності є співставлення отриманого ефекту з затраченими ресурсами на досягнення цього ефекту, при цьому мається на увазі саме загальна вартість витрачених ресурсів. До цієї концепції схожа концепція визначення економічної ефективності через вимірювання досягнутого ефекту на одиницю використаних ресурсів. Різниця між цими двома концепціями полягає у тому, що перша концепція вимірює загальну ефективність підприємства, враховуючи вартість витрачених ресурсів та порівнюючи їх з результатом діяльності, а друга концепція спрямована на вимірювання ефективності використання окремих видів ресурсів, яке підприємство використовує у своїй

діяльності. Перша концепція дає змогу оцінювати повну ефективність діяльності підприємства, а друга концепція дає можливість оцінити окремі складові загальної ефективності. Концепцію вимірювання ефективності залучення окремих типів ресурсів доцільно використовувати у випадку, коли вартість ресурсів мінлива у часі або коли окремі ресурси є дефіцитними [3].

Концепція вимірювання ефективності діяльності як знаходження такої комбінації ресурсів, яка забезпечує найбільший ефект від свого використання. Так, наприклад, це може бути таке поєднання ресурсів, яке забезпечує максимальний обсяг виробництва продукції. Якщо існує декілька видів продукції, що виробляється, то мова може йти про оптимальну комбінацію ресурсів, яка забезпечує виробництво оптимальної комбінації продукції, яка забезпечує максимальних обсяг доходу або прибутку для підприємства. Критерієм оптимальності комбінації ресурсів є неможливість змінити співвідношення використаних ресурсів без зменшення загального ефекту. Тобто пошук найбільш ефективної комбінації – це суто математична задача пошуку точки локального максимуму ефекту при заданих обмеженнях на використання ресурсів [22].

Концепція визначення економічної ефективності через ступінь досягнення поставлених цілей полягає у тому, що сам показник ефективності діяльності підприємства нічого не означає до його порівняння з цільовими показниками. Отже, якщо підприємство досягло поставлених керівництвом цілей діяльності, наприклад, цільового рівня рентабельності продажів, цільової продуктивності праці та інших цільових показників, то можна говорити про ефективність діяльності підприємства.

Цікавою є концепція ефективності діяльності підприємства, яка полягає в успішності конкурентної боротьби підприємства, яка виражається у виживанні підприємства. Дана концепція більшою мірою філософська, оскільки не передбачає встановлення конкретних показників ефективності, крім самого факту виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби. Вона полягає у тому, що виживання підприємства та його діяльність протягом тривалого періоду часу вже свідчать про здатність керівництва підприємства справлятися з викликами та

ефективно працювати на ринку, стаючи корисним для споживачів, власних працівників, держави тощо.

Можна сказати, що всі наведені концепції мають право на життя, а їх визначення ефективності діяльності підприємства підходять для різних ступенів деталізації, різних сторін діяльності підприємства тощо.

Для прийняття управлінських рішень потрібно не тільки оцінювати ефективність діяльності об'єкту управління, але й аналізувати фактори, які вплинули на відхилення ефективності в тій чи іншій бік. Крім того, підприємство як система складається з багатьох елементів, від ефективності діяльності кожного з них залежить загальна ефективність всього підприємства. З цього випливає необхідність багатомірної оцінки показників ефективності на підприємстві, яка буде включати вимірювання не тільки показників загальної ефективності діяльності підприємства, але й показники ефективності використання окремих ресурсів та окремих підрозділів та служб підприємства. Вимірювання низки показників ефективності для підприємства дає можливість виявити слабкі місця в діяльності підприємства та застосувати заходи з виправлення ситуації, спрямувавши зусилля та увагу керівництва підприємства на проблемні ділянки у діяльності підприємства.

З наведеного робимо висновок про те, що не існує єдиного універсального показника ефективності підприємства, який би давав відповіді на всі питання щодо ефективності діяльності підприємства. При цьому за одними показниками ефективності підприємство може бути лідером у своїй галузі, а за іншими – мати незадовільну ефективність. Адже поняття ефективності діяльності підприємства залежить від сприйняття показників керівництвом підприємства, особливостей галузі та бізнес-моделі самого підприємства.

Існування низки показників ефективності діяльності підприємства передбачає наявність класифікації показників економічної ефективності за різними ознаками (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Види економічної ефективності

Ознаки класифікації	Види економічної ефективності
---------------------	-------------------------------

За суб'єктом економічної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - ефективність окремого працівника/робочого місця - ефективність виробничої дільниці, бригади, департаменту - ефективність цеху, служби, іншого структурного підрозділу підприємства - ефективність стратегічного напрямку діяльності підприємства - ефективність підприємства в цілому - ефективність об'єднання підприємств - ефективність галузі - ефективність регіональної економіки - ефективність національної економіки - ефективність інтеграційних об'єднань країн - ефективність світової економіки
За рівнем вимірювання	<ul style="list-style-type: none"> - економічна ефективність підприємства в цілому - ефективність використання окремих виробничих ресурсів (трудових, сировини та матеріалів, фінансових, енергетичних, інформаційних, основних засобів, землі)
За видами діяльності підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - виробничо-технологічна ефективність - фінансова ефективність - маркетингова (ринкова) ефективність - управлінська ефективність - науково-технологічна ефективність - ефективність кадрової політики
За відношенням до нормативу	<ul style="list-style-type: none"> - низька ефективність - нормальна ефективність - висока ефективність
За часовою характеристикою	<ul style="list-style-type: none"> - минула ефективність - поточна ефективність - планова або майбутня ефективність
За видами економічної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - ефективність промислових підприємств - ефективність сільськогосподарських підприємств - ефективність будівельних підприємств - ефективність торгівельних підприємств - ефективність транспортних підприємств - ефективність наукових організацій - ефективність підприємств сфери послуг

Джерело: складено автором на основі [9, 19, 32]

Як бачимо, класифікувати показники ефективності діяльності підприємства можна за різними ознаками. Першим у таблиці 1.1 наведено класифікацію показників ефективності за рівнем суб'єкту економічної діяльності, ефективність якого вимірюється. Найменшою одиницею тут виступає окремий працівник або робоче місце, їх ефективність вимірюється у вигляді продуктивності праці. Далі йде ефективність більш крупних підрозділів – бригад, дільниць, департаментів, а також структурних підрозділів, таких як цехи, служби та відділи. У показники їх ефективності відносяться продуктивність праці, відсоток браку, ефективність використання обладнання, матеріалів. Якщо підприємство має декілька

стратегічних напрямків діяльності, то виділяють показники ефективності таких напрямків діяльності. Наступний рівень – це рівень всього підприємства в цілому. Вище рівня підприємства можна вимірювати ефективність галузі економіки, економіки регіону, національної економіки, економіки інтеграційного об'єднання та світової економіки.

За рівнем вимірювання можна виділити показники ефективності, які стосуються підприємства в цілому, а також показники, які характеризують ефективність використання окремих видів ресурсів.

За ознакою видів діяльності підприємства виділяють показники ефективності виробничої, фінансової, маркетингової, управлінської, науково-технологічної, діяльності у сфері кадрової політики. Кожен з видів діяльності підприємства має свою специфіку діяльності, а отже, і власні показники ефективності.

Оскільки показники ефективності порівнюють з певною нормою, то вони можуть бути низькими, тобто нижче норми, нормальними, тобто приблизно дорівнювати нормі та високими, тобто перевищувати нормативні значення. Низькі показники ефективності сигналізують керівництву підприємства про необхідність застосування заходів для її підвищення. Нормальні та високі показники ефективності не означають, що підприємство може задовольнитись такими показниками, а просто констатує теперішнє положення підприємства порівняно з нормативами або з показниками конкурентів. Але слід пам'ятати, що нормативні значення показників ефективності можуть швидко змінюватись через розвиток технологій або застосування організаційних заходів, появу нової техніки тощо. Тому навіть високі показники ефективності означають потребу вживати заходи з підвищення ефективності [21].

Якщо оцінюється ефективність підприємства за минулі періоди, то ми маємо справу з минулою ефективністю, її змінити вже не можна, але можна прийняти рішення, спрямовані на підвищення показників ефективності. Поточна ефективність вимірюється на підставі даних, що надходять в режимі реального часу. Справу з показниками поточної ефективності мають операційні керівники,

менеджери нижчої ланки, які безпосередньо контролюють процеси на своїй ділянці роботи. Вимірювання показників поточної ефективності необхідно для кращого управління бізнес-процесами на підприємстві, але вони обмежені лише нижньою ланкою менеджменту. При плануванні діяльності підприємства визначаються планові або майбутні показники ефективності. Ці показники відображають очікування керівництва підприємства від підприємства або його окремих частин в майбутньому, потім планові показники ефективності порівнюються з фактичними та робиться висновок про виконання планів підприємства.

Показники ефективності поділяються на універсальні, які характеризують діяльність підприємства незалежно від галузі економіки та специфічні, які характерні для окремих галузей економіки. Наприклад, для промислових, сільськогосподарських, будівельних, транспортних, торгівельних підприємств, підприємств сфери послуг специфічні показники ефективності будуть дещо відрізнятися, в залежності від специфіки галузі. Так, для сільськогосподарських підприємств специфічними показниками ефективності виступають урожайність, продуктивність худоби, приріст маси худоби на одиницю кормів та інші показники.

Таким чином, ефективність – це складна економічна категорія, яка може визначатись по-різному в залежності від точки зору дослідника. При цьому всі визначення економічної ефективності мають право на життя, оскільки описують явище з різних боків. Тому доцільним є вимірювання різних показників ефективності, які характеризують різні сторони діяльності підприємства, а всі показники економічної ефективності можна класифікувати за різними ознаками.

1.2 Методика оцінки ефективності діяльності підприємства та окремих видів діяльності підприємства

Для оцінки ефективності діяльності підприємства важливим є метод або методичні підходи, які будуть обрані особами, які оцінюють підприємство. Вибір

методів оцінки ефективності залежить від цілей, які ставлять перед собою ті особи, які проводять оцінку ефективності підприємства, а також від переваг самих цих осіб. Цілі вимірювання ефективності діяльності підприємства залежать від суб'єкта, який їх ставить та від його інтересів, оскільки для різних суб'єктів ефективність діяльності підприємства буде полягати різних показниках. Так, для власника підприємства ефективність підприємства полягає у його можливості генерувати прибуток або грошовий потік та сплачувати дивіденди власнику або забезпечувати зростання ринкової ціни акцій, щоб можна було заробити на продажі акцій на ринку. Для менеджера більше значення мають показники ефективності виробництва та маркетингу, внутрішніх бізнес-процесів на підприємстві. Для кредиторів підприємства ефективність діяльності підприємства полягає у здатності обслуговувати взяті кредити, тобто сплачувати відсотки та погашати тіло кредиту. На вибір методів впливають ситуаційні цілі суб'єкта оцінки ефективності підприємства. Наприклад, менеджер компанії прагне оцінити показники ділової активності або оцінити ефективність діяльності окремого підрозділу підприємства.

В залежності від ступеню охоплення діяльності підприємства, методи оцінки ефективності діяльності підприємства можна поділити на часткові та комплексні методи. Часткові методи передбачають оцінку ефективності частини напрямків діяльності підприємства. Комплексні методи передбачають розрахунок показників, які характеризують ефективність діяльності підприємства в цілому, надати загальну оцінку економічній ефективності підприємства. Наведемо основні методичні підходи до оцінювання ефективності діяльності підприємства (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Методичні підходи до оцінки економічної ефективності підприємства

Назва методики	Сутність методики
Методи часткової оцінки ефективності підприємства	
Метод горизонтального та вертикального аналізу балансу	Передбачає читання аналізу фінансової звітності та, зокрема, дослідження статей балансу в динаміці, а також структури балансу
Коефіцієнтний аналіз	Передбачає розрахунок сукупності коефіцієнтів, як відносних величин, які дозволяють робити висновки щодо якісних змін

	провадження підприємницької діяльності
Порівняльний аналіз	Порівнюються показники ефективності діяльності підприємства з показниками інших підприємств
Факторний аналіз	Будучи одним із методів деталізації, передбачає детальне дослідження вихідних факторів (показників) на результуючий показник – ефективність діяльності підприємства
Методи експертних бальних оцінок	Передбачає застосування суб'єктивного підходу та бальної оцінки за окремими аспектами ефективності діяльності підприємства
Методика розрахунку темпових показників	Передбачає розрахунок темпів приросту окремих показників та їх оцінку за «золотим правилом економіки підприємства»
Метод розрахунку показників ділової активності	Передбачає аналітичне дослідження системи показників ділової активності підприємства, за якими робиться висновок щодо загальної ефективності діяльності підприємства.
Метод розрахунку показників рентабельності	Полягає у комплексному аналізі групи відносних показників рентабельності, що узагальнено дозволяють робити висновки щодо ефективності діяльності підприємства
Метод оцінки грошових потоків	Передбачають застосування аналітичного інструментарію дисконтування при порівнянні різночасових витрат і доходів підприємства
Методи комплексної оцінки ефективності підприємства	
Вартісні методики	Базуються на встановленні результуючого показника – вартість підприємства – як узагальнюючого критерію ефективності його діяльності
Інтегральні методи	Передбачають визначення інтегрального показника, що комплексно й узагальнено характеризує ефективність діяльності підприємства
Збалансована система показників	Передбачає поділ всіх показників ефективності підприємства на чотири групи: фінанси, клієнти, бізнес-процеси, інновації та навчання

Джерело: складено автором на основі [2, 12, 20, 22]

Розглянемо більш детально методики, наведені у таблиці 1.2. Першою є методика горизонтального та вертикального аналізу балансу підприємства. Головною перевагою даної методики є те, що вона в якості джерела інформації використовує фінансову звітність підприємства, яка знаходиться у вільному доступі, тому дана методика оцінки ефективності діяльності підприємства підходить для зовнішніх по відношенню до підприємства зацікавлених осіб, які не можуть отримати внутрішні документи та інформацію, яка становить комерційну таємницю для розрахунку показників ефективності. Головним недоліком методу горизонтального та вертикального аналізу балансу є його обмежена інформативність щодо ефективності діяльності підприємства.

Коефіцієнтний аналіз передбачає розрахунок коефіцієнтів, які характеризують ефективність певних напрямків діяльності підприємства.

Перевагою даного методу є відносна простота розрахунків коефіцієнтів та інтерпретації результатів. До недоліків відносяться обмеженість методу окремими напрямками діяльності підприємства.

Порівняльний аналіз передбачає розрахунок окремих показників ефективності діяльності підприємства та порівняння їх з показниками інших підприємств або середніми по галузі показниками. Перевагою даного методу є гнучкість, тобто можливість обирати різну комбінацію показників ефективності, які потрібно розрахувати та порівняти з конкурентами. Даний метод дає можливість оцінити ефективність діяльності підприємства порівняно з конкурентами, тому дає можливість зробити висновки про відносну ефективність діяльності підприємства порівняно з іншими підприємствами, які працюють на цьому ж ринку та у схожих умовах. Недоліком даного методу є необхідність збирати інформацію про діяльність не лише досліджуваного підприємства, але і його конкурентів, що вимагає більших витрат часу та праці на проведення оцінки ефективності підприємства [27].

Факторний аналіз передбачає оцінку не тільки кінцевого показника ефективності діяльності підприємства, але й виокремлення факторів, які вплинули на зміну показника ефективності або його відхилення від нормативного значення. Перевагою даного методу є можливість визначення впливу окремих факторів на результативний показник, а отже, визначити слабкі місця у діяльності підприємства з метою докладання зусиль для їх виправлення. Недоліком даного методу є те, що досліджується, як правило, один результуючий показник ефективності підприємства, а якщо обрати декілька показників, то розрахунки та обсяг роботи суттєво ускладняться [33].

Метод експертних бальних оцінок передбачає оцінку діяльності підприємства експертами шляхом виставлення ними балів ефективності діяльності підприємства у певному напрямку. Перевагою даного методу виступає те, що у оцінці ефективності діяльності підприємства беруть участь експерти, які мають досвід роботи в даній галузі, а наявність декількох експертів зменшує імовірність помилки. У даного методу є низка недоліків:

- необхідність залучати зовнішніх експертів, що може негативно вплинути на інформаційну безпеку підприємства;
- оцінка ефективності діяльності підприємства за певним напрямком діяльності;
- бальна оцінка є абстрактною та не може бути порівняна з показниками ефективності інших підприємств.

Методика розрахунку темпових показників означає розрахунок темпів приросту за окремими показниками діяльності та подальше порівняння їх між собою, використовуючи «золоте правило економіки підприємства». Дане правило означає, що темп приросту виручки від реалізації має перевищувати темп приросту вартості активів, а темп приросту чистого прибутку має перевищувати темп приросту виручки від реалізації. При дотриманні такого правила зростає ефективність використання активів підприємства та рентабельність його діяльності, а отже, забезпечується зростання ефективності діяльності підприємства. Перевагою даного методу полягає у простоті розрахунків та наявності необхідної інформації для розрахунків у вільному доступі. До недоліків методу слід віднести однобічне висвітлення поняття ефективності підприємства [28].

Метод розрахунку показників ділової активності означає розрахунок показників фондівіддачі, коефіцієнту оборотності активів, оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості, а також тривалості обороту активів, оборотних та необоротних активів, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості. За допомогою показників ділової активності можна оцінити ефективність використання окремих частин активів та пасивів підприємства. Даний метод потребує доповнення іншими методами, щоб оцінити ефективність діяльності підприємства з різних боків.

Метод розрахунку показників рентабельності полягає у розрахунку різних показників рентабельності, які дають уявлення про прибутковість діяльності підприємства в цілому та використання окремих видів ресурсів та активів. Для різних зацікавлених осіб важливі різні показники рентабельності. Для власників

(акціонерів) підприємства, найбільш важливим показником рентабельності власного капіталу, ефективність виробничої та маркетингової діяльності підприємства характеризує рентабельність продажів, ефективність використання активів підприємства характеризує рентабельність активів і так далі. Саме показники рентабельності часто розглядають як основні показники ефективності діяльності підприємства, оскільки головною метою діяльності підприємства є отримання прибутку. Але розрахунок показників рентабельності має доповнюватись іншими показниками ефективності для оцінки впливу різних факторів на зміну рентабельності. Деякі методи розрахунку рентабельності передбачають побудову складних моделей, які оцінюють вплив декількох факторів на зміну рентабельності, до них відноситься, наприклад, модель Дюпона.

Метод оцінки грошових потоків базується на тому, що для підприємства важливим є не стільки бухгалтерський прибуток, скільки грошові потоки, які генерує підприємство в процесі своєї діяльності. Адже саме грошові потоки є джерелом оплати інвестиційних витрат, виплати дивідендів власникам, тому саме вони є цільовим показником, збільшення якого потрібно досягати. Метод оцінки грошових потоків має справу з дисконтуванням, тобто приведенням вартості майбутніх грошових потоків до теперішньої вартості з використанням ставки дисконтування. На основі розрахунку дисконтованих грошових потоків, метод грошових потоків передбачає розрахунок таких показників ефективності, як чиста теперішня вартість грошових потоків, індекс доходності інвестованих коштів, термін окупності інвестованих коштів, внутрішня норма доходності. Дані показники можна розраховувати як для підприємства в цілому, так і для окремих проєктів, що реалізуються на підприємстві, а також для окремих напрямків діяльності підприємства. Перевагою методики грошових потоків є те, що вона дозволяє оцінити ефективність діяльності підприємства з точки зору власників та інвесторів, є гнучкою та дозволяє оцінювати як підприємство в цілому, так і окремі його частини та проєкти, а також дає можливість досліджувати зміну окремих параметрів на ефективність підприємства. До недоліків даного методу

слід віднести складність прогнозування ставки дисконтування на тривалі періоди часу, можливість зміни показників проєкту в процесі його реалізації.

Методи вартісної оцінки виходять з припущення, що ринкова ціна акцій підприємства та його ринкова капіталізація є основним параметром, який визначає ефективність діяльності підприємства. Оскільки вартість підприємства оцінює ринок, то він враховує всі можливі показники діяльності підприємства та дає свою оцінку підприємства, формуючи ціну на його акції. Перевагою даних методів є те, що вартість є універсальним показником ефективності діяльності підприємств, отже, дозволяє оцінити ефективність підприємства в цілому, а ринок сам врахує всі показники, які впливають на загальну ефективність підприємства. До недоліків даного методу відноситься те, що його застосування можливе лише для акціонерних компаній та лише в країнах, де є ефективний фондовий ринок [31].

Інтегральні методи передбачають оцінку ефективності діяльності підприємства на підставі розрахунку єдиного інтегрального показника, який відображає загальну оцінку ефективності підприємства в цілому. При цьому інтегральний показник ефективності розраховується з використанням часткових показників ефективності окремих сфер діяльності підприємства. Таким чином, відбувається оцінка ефективності діяльності як окремих напрямків та сфер діяльності підприємства, які використовуються у формулі розрахунку загальної ефективності діяльності підприємства.

Збалансована система показників виходить з припущення, що для стійкого розвитку підприємства потрібно забезпечувати його гармонічний розвиток, тому виділяють чотири групи ключових показників діяльності підприємства, які відображають основні сфери діяльності підприємства (рис. 1.2).

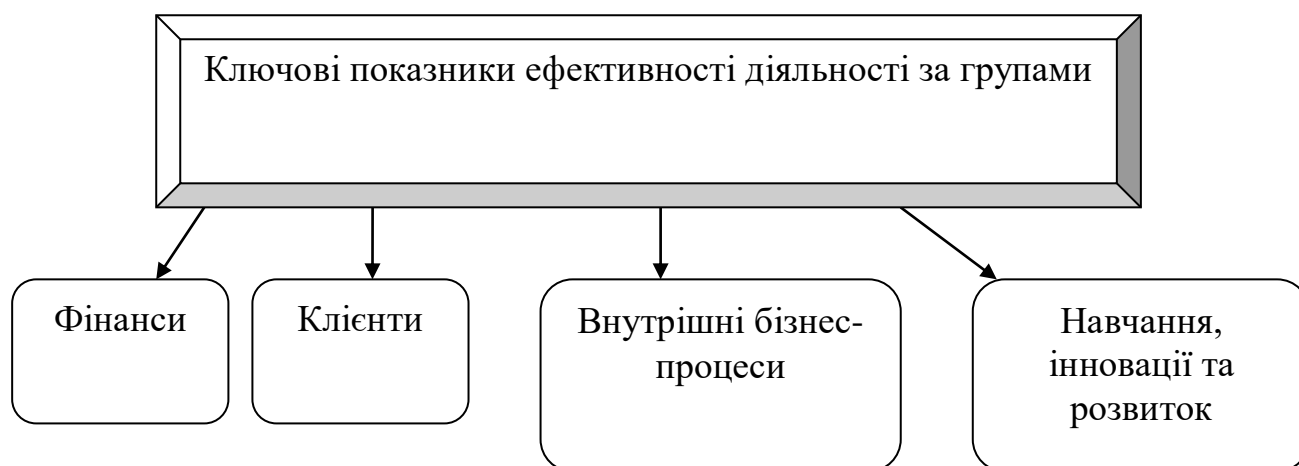

Рис. 1.2 – Схема збалансованої системи показників

Джерело: складено автором на основі [20]

Ідея застосування збалансованої системи показників полягає у тому, що для кожної сфери діяльності підприємства визначаються свої цільові показники ефективності, які будуть свідчити про досягнення ефективності діяльності за даним напрямком. Для забезпечення ефективності діяльності підприємства в цілому потрібно досягнення цільових показників ефективності у всіх сферах діяльності. Фінансові показники означають досягнення таких показників, як рентабельність, ліквідність, фінансова стійкість. Напрямок діяльності «Клієнти» означає досягнення певних маркетингових показників, таких як частка на ринку, ступінь лояльності клієнтів. Внутрішні бізнес-процеси означають досягнення технологічної та організаційної ефективності підприємства та передбачає ефективне використання ресурсів підприємства. Навчання та інновації означають отримання компетенцій та переваг підприємства за рахунок інновацій.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОТОЧНОГО РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «АКВІТАН»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Досліджуване підприємство – це ТОВ «Аквітан», розташоване в селі Шкуматове Сумської області Роменського району. Наведемо основні відомості про досліджуване підприємство (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Основні відомості про ТОВ «Аквітан»

Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю Аквітан
Скорочена назва	ТОВ «Аквітан»
Код ЄДРПОУ	34013185
Дата реєстрації	02.02.2006
Уповноважені особи	Романенко Сергій Іванович
Розмір статутного капіталу	35000,00 грн.
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Форма власності	Приватна власність
Види діяльності	Основний: 01.42 Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів Інші: 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур 01.13 Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів 01.19 Вирощування інших однорічних і дворічних культур 01.29 Вирощування інших багаторічних культур 01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід 01.43 Розведення коней та інших тварин родини конячих 01.46 Розведення свиней 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві 01.62 Допоміжна діяльність у тваринництві 01.63 Післяурожайна діяльність 01.64 Оброблення насіння для відтворення 10.11 Виробництво м'яса 10.61 Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин 46.23 Оптова торгівля живими тваринами 46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами 49.41 Вантажний автомобільний транспорт 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля 52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту
Місцезнаходження юридичної особи	вул. Кузнечна, будинок 5, Зарічний район, місто Суми, Сумська область.

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

ТОВ «Аквітан» розпочало свою діяльність у 2006 році з відгодівлі худоби і зараз розвиває свій бізнес за двома головними напрямками: розведення і відгодівля великої рогатої худоби м'ясних порід та рослинництво. Зараз ТОВ «Аквітан» - це середнє за розмірами сільськогосподарське підприємство, яке одночасно займається тваринництвом та рослинництвом. При цьому основним напрямком діяльності з початку створення підприємства виступало саме тваринництво, яке було орієнтоване переважно на експорт продукції в зарубіжні, переважно у мусульманські країни. Це пояснюється тим, що підприємство займається таким напрямком тваринництва, як вирощування великої рогатої худоби на м'ясо, при цьому підприємство взагалі не займається свинарством. Оскільки яловичина є популярним м'ясом в ісламських країнах через заборону споживання свинини, то завдяки цьому підприємство вирішило експортувати свою продукцію у ці країни.

На початку діяльності ТОВ «Аквітан» рослинництво мало бути другим напрямком діяльності за важливістю і виконувати скоріше допоміжні функції, такі як вирощування кормів для великої рогатої худоби. Але не даний момент саме рослинництво стало основною діяльністю підприємства, оскільки продукція рослинництва має ряд переваг перед продукцією тваринництва. По-перше, продукція рослинництва більш універсальна, її можна продати на більшій кількості ринків, ніж продукцію тваринництва, на неї у світі існує більший попит. По-друге, продукція рослинництва довше зберігається, а також вимагає менших витрат на своє зберігання та потребує менш суворих умов для зберігання. По-третє, Україна має сприятливі умови для розвитку рослинництва, а саме родючі чорноземи та сприятливий клімат, а от для розвитку тваринництва сприятливі умови є більш поширеними у світі. Середньорічна чисельність працівників в 2023 році становила 41 особу.

Перевагою ТОВ «Аквітан» є розташування у лісостеповій зоні Сумської області, що характеризується високим рівнем зволоження при природній схильності до накопичення гумусу в ґрунтах. Отже, ґрунти, на яких працює ТОВ «Аквітан» є родючими чорноземами, при цьому забезпечується високий рівень

зволоження та достатня кількість сонця для вирощування та високої врожайності практично всіх видів культур помірного поясу, таких як пшениця, кукурудза, ячмінь, соняшник, ріпак, цукровий буряк, кормові культури, коренеплоди тощо. ТОВ «Аквітан» працює на землі, взятій у оренду у місцевих жителів.

Організаційна структура – це побудова компанії і механізм, що забезпечує досягнення її цілей. Будь-яке підприємство має організаційну структуру управління, яка являє собою сукупність стійких зв'язків між елементами та учасниками системи управління.

Спеціалізовані виробничі підрозділи проєктуються з метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та використання земель. На підприємстві можна виділити основні та допоміжні галузі, а також обслуговуючі та побічні служби.

ТОВ «Аквітан» очолює Романенко Сергій Іванович, якому допомагають помічники з різних питань. Підприємство поділяється на такі відділи:

- бухгалтерський;
- логістики – водії та логіст;
- агрономічний – старший агроном, агроном;
- механізація – оператори тракторів, комбайнів, іншої спец. техніки;
- технічного контролю – інженер;
- виробничий – оператор зерносушарки, завідувач складом, комірник;
- контролю – охорона;
- тваринництва – ветеринарний лікар, тваринники.

На підприємстві ТОВ «Аквітан» використовується лінійна організаційна структура підприємства. Вона полягає у тому, що всі відділи підприємства підпорядковуються напряму директору, хоча у кожному відділі є свій начальник. Вибір даної організаційної структури підприємства пояснюється невеликими розмірами підприємства. Хоча для сільського господарства середньорічна чисельність працівників у 41 особу означає, що підприємство має середні розміри, але у організації практичної діяльності підприємства це підприємство є невеликим, а керівник має можливість вникати у всі аспекти діяльності

підприємства самостійно. Лінійна організаційна структура підприємства відрізняється високою гнучкістю, швидким проходженням інформації по всіх рівнях управління, та швидким прийняттям господарських рішень, оскільки керівник підприємства є одночасно і його власником. Для такого підприємства, як ТОВ «Аквітан», одним з головних активів підприємства виступають лідерські та організаційні здібності керівника.

Проаналізуємо обсяг та динаміку активів та пасивів ТОВ «Аквітан» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Обсяг та динаміка активів та пасивів ТОВ «Аквітан» у 2021-2023 рр., тис. грн.

Показник	Поч. 2021 р.	Кін. 2021 р.	Кін. 2022 р.	Кін. 2023 р.	Темп приросту, %		
					2021	2022	2023
Необоротні активи	75058,2	101081,3	100911,1	103246	34,67	-0,17	2,31
Оборотні активи	77660,7	93706,6	115271,1	148605,7	20,66	23,01	28,92
Разом активи	152718,9	194787,9	216182,2	251851,7	27,55	10,98	16,50
Власний капітал	88420,9	114504,4	150036,9	155960,9	29,50	31,03	3,95
Довгострокові зобов'язання	26692,4	35761	40028,6	50464,9	33,97	11,93	26,07
Поточні зобов'язання	37605,6	44522,5	26116,7	45425,9	18,39	-41,34	73,93
Разом пасиви	152718,9	194787,9	216182,2	251851,7	27,55	10,98	16,50

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

З таблиці 2.2 ми можемо побачити, що вартість активів, а відповідно і пасивів ТОВ «Аквітан» збільшувалась у досліджуваному періоді безперервно. Це свідчить про те, що обсяг засобів ведення господарської діяльності у розпорядженні підприємства постійно зростає. За досліджуваний період найшвидше активи збільшувались у 2021 році, а саме на 27,55%, у 2022 році активи збільшились лише на 10,98% через початок повномасштабних військових дій в Україні, але у 2023 році темп приросту активів знову збільшився і склав 16,5%. У структурі активів зміни відбувались нерівномірно. Так, у 2021 році швидше зростали необоротні активи, які за рік збільшились на 34,67%, в той час як оборотні активи збільшились лише на 20,66%. У 2022 році необоротні активи не зросли, а навіть скоротились на 0,17%. Скорочення необоротних активів у 2022 році пояснюється тим, що у цьому році через високий рівень невизначеності підприємство не здійснювало інвестицій у придбання або створення необоротних

активів, а лише реалізовувало ті проєкти, які були запущені раніше. При цьому за рахунок амортизації, вартість необоротних активів незначно скоротилась. У цьому ж році оборотні активи зросли на 23,01%. У 2023 році необоротні активи повернулись до зростання на 2,31%, але оборотні активи зросли на 28,92%. На початок 2021 року оборотні активи незначно перевищували необоротні, у кінці 2021 року необоротні активи перевищували оборотні, але у кінці 2022 та 2023 років оборотні активи знову стали перевищувати необоротні активи.

Що стосується зміни окремих частин пасивів, то ми бачимо, що власний капітал в кожному році перевищує половину всього капіталу підприємства, що свідчить про дотримання нормативну за фінансовою незалежністю підприємства. Власний капітал у 2021-2022 роках зростав швидше, ніж капітал в цілому, що сприяло зростанню частки власного капіталу у структурі капіталу в цілому. Так, у 2021 році власний капітал зріс на 29,5% проти зростання капіталу в цілому на 27,55%, а у 2022 році власний капітал збільшився на 31,03% проти 10,98% для капіталу в цілому. Але у 2023 році власний капітал зростав суттєво повільніше, ніж капітал в цілому, лише на 3,95% проти 16,5% для капіталу в цілому.

Довгострокові зобов'язання підприємства зростали високими темпами, які перевищували зростання капіталу в цілому за весь досліджуваний період. Це означає, що частка довгострокових зобов'язань у структурі капіталу підприємства постійно зростала, а у 2022-2023 роках довгострокові зобов'язання перевищили поточні.

Поточні зобов'язання – найбільш нестабільна частина пасивів підприємства, їх обсяг у 2022 році знизився на 41,34%, але у 2023 році зріс на 73,93%, внаслідок чого обсяг поточних зобов'язань на кінець 2023 року приблизно відповідав показнику кінця 2021 року.

Крім активів та пасивів, важливою характеристикою діяльності підприємства є виручка від реалізації, доходи та показники ефективності, наприклад, показники рентабельності та продуктивності різних ресурсів, задіяних підприємством (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники результативності та ефективності діяльності ТОВ «Аквітан» у 2021-2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, +/-		Темп приросту, %	
				2022	2023	2022	2023
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	121468,6	117339,4	154245	-4129,2	36905,6	-3,40	31,45
Разом доходи, тис. грн.	141458,3	131107,4	159762,7	-10350,9	28655,3	-7,32	21,86
Чистий прибуток, тис. грн.	31999,1	5924	35531,5	-26075,1	29607,5	-81,49	499,79
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	173753,4	205485,1	234017,0	31731,7	28531,9	18,26	13,89
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	80885,7	97855,4	96423,1	16969,7	-1432,3	20,98	-1,46
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	101462,7	132270,7	152998,9	30808,0	20728,3	30,36	15,67
Середньорічна чисельність персоналу, осіб.	37	33	41	-4	8	-10,81	24,24
Продуктивність праці, тис. грн./ос.	3282,9	3555,7	3762,1	272,8	206,3	8,31	5,80
Коефіцієнт оборотності активів	0,8141	0,6380	0,6827	-0,1761	0,0447	-21,63	7,00
Фондовіддача	1,5017	1,1991	1,5997	-0,3026	0,4006	-20,15	33,40
Рентабельність доходів за чистим прибутком, %	22,62	4,52	22,24	-18,10	17,72	-80,03	392,21
Рентабельність активів за чистим прибутком, %	18,42	2,88	15,18	-15,53	12,30	-84,35	426,66
Рентабельність власного капіталу за чистим прибутком, %	31,54	4,48	23,22	-27,06	18,74	-85,80	418,53

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

З таблиці 2.3 ми можемо зробити наступні висновки. У 2022 році порівняно з 2021 роком скоротились обсяги діяльності підприємства. Так, виручка від реалізації продукції скоротилась на 4129,2 тис. грн. або на 3,4%, загальні доходи підприємства скоротились на 10350,9 тис. грн. або на 7,32%, а чистий прибуток зменшився на 26075,1 тис. грн. або на 81,49%. При цьому середньорічні обсяги активів, основних засобів та власного капіталу у 2022 році збільшилися. Лише середньорічна чисельність персоналу у 2022 році теж скоротилась на 4 особи або на 10,81%. Внаслідок цього практично всі показники ефективності діяльності підприємства у 2022 році скоротились, крім продуктивності праці, які зросли на

272,8 тис. грн. на особу або на 8,31%. Це свідчить про те, що ТОВ «Аквітан» змогло оперативного скоротити чисельність працівників, але скоротити обсяг активів, основних засобів та власного капіталу так швидко неможливо без серйозних втрат для підприємства. Коефіцієнт оборотності активів у 2022 році зменшився на 0,1761 грн./грн. або на 21,63%, а фондвіддача зменшилась на 0,3026 грн./грн. або на 20,15%. Також ми бачимо, що у 2022 році суттєво скоротились всі показники рентабельності підприємства. При цьому позитивним фактом є те, що навіть у 2022 році, у найбільш складний період початку повномасштабних бойових дій на території України, ТОВ «Аквітан» залишилось прибутковим підприємством, а чистий прибуток хоч і скоротився, залишався додатнім.

У 2023 році спостерігалось відновлення показників результативності та ефективності діяльності ТОВ «Аквітан». Так, чистий дохід від реалізації, сукупний дохід та чистий прибуток підприємства у 2023 році перевищували показники 2021 року. Середньорічна вартість активів та власного капіталу продовжувала зростати у 2023 році, і лише середньорічна вартість основних засобів скоротилась на 1,46%. Тому коефіцієнт оборотності активів у 2023 році не досяг показника 2021 року, а фондвіддача у 2023 році була вищою, ніж у 2011 році. Продуктивність праці на підприємстві у 2021-2023 році постійно зростала, що свідчить про зростання ефективності використання персоналу. Рентабельність доходів за чистим прибутком у 2023 році була порівняною з показником 2021 року, але рентабельність активів та власного прибутку за чистим прибутком були у 2023 році нижчими, ніж у 2021 році.

Таким чином, можна зробити висновок, що за основними показниками результативності діяльності, підприємство ТОВ «Аквітан» у 2023 році перевершило показники 2021 року, тобто відновилося після падіння 2022 року. Але за більшістю показників ефективності діяльності, ТОВ «Аквітан» у 2023 році ще відставало від показників 2021 року.

2.2 Аналіз ефективності рослинництва на підприємстві ТОВ «Аквітан»

Підприємство ТОВ «Аквітан» займається як рослинництвом, так і тваринництвом. Як було зазначено вище, з моменту заснування ТОВ «Аквітан» займалось переважно тваринництвом, і саме воно було основною галуззю на підприємстві, а рослинництво виконувало допоміжні функції. Проаналізуємо поточну ситуацію з основними галузями на підприємстві ТОВ «Аквітан» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Обсяг, структура реалізації та рентабельність за валовим прибутком продукції ТОВ «Аквітан» за галузями у 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Темп приросту, %	
				2022	2023
Чиста виручка від реалізації продукції рослинництва, тис. грн.	91591,5	89376,1	122573,5	-2,42	37,14
Чиста виручка від реалізації продукції тваринництва, тис. грн.	28237,7	28527,9	24421,9	1,03	-14,39
Загальна чиста виручка від реалізації, тис. грн.	119829,2	117904,0	146995,4	-1,61	24,67
Частка рослинництва у виручці підприємства, %	76,44	75,80	83,39	-0,84	10,01
Частка тваринництва у виручці підприємства, %	23,56	24,20	16,61	2,72	-31,36
Собівартість реалізованої продукції рослинництва, тис. грн.	44442,2	47973,4	107856,2	7,95	124,83
Валовий прибуток від реалізації продукції рослинництва, тис. грн.	47149,3	41402,7	14717,3	-12,19	-64,45
Рентабельність реалізації продукції рослинництва за валовим прибутком, %	51,48	46,32	12,01	-10,02	-74,07
Собівартість реалізованої продукції тваринництва, тис. грн.	20134,9	22650,8	13598	12,50	-39,97
Валовий прибуток від реалізації продукції тваринництва, тис. грн.	8102,8	5877,1	10823,9	-27,47	84,17
Рентабельність реалізації продукції тваринництва за валовим прибутком, %	28,69	20,60	44,32	-28,20	115,15

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

З таблиці 2.4 ми бачимо, що у 2021-2023 роках саме рослинництво виступало основною галуззю спеціалізації підприємства ТОВ «Аквітан», воно забезпечувало 76,44% від виручки від реалізації у 2021 році, 75,8% виручки від

реалізації у 2022 році та 83,39% у 2023 році. Отже, існує деяка тенденція до збільшення частки рослинництва у структурі виручки від реалізації продукції.

Водночас ми бачимо, що у 2021-2023 роках існувала тенденція до зниження рентабельності реалізації продукції рослинництва за валовим прибутком. При цьому найбільше зниження рентабельності реалізації за валовим прибутком відбувалось у 2023 році, коли рентабельність продукції рослинництва скоротилась з 46,32% до 12,01% або на 74,07%. При цьому якщо у 2021-2022 роках рентабельність рослинництва була значно вищою за рентабельність тваринництва, то у 2023 році ситуація кардинально змінилась, і тепер тваринництво стало більш рентабельним за рослинництво у декілька разів.

Для аналізу причин різкого зниження рентабельності реалізації продукції рослинництва за валовим прибутком у 2023 році, подивимось на зміну собівартості реалізованої продукції рослинництва у 2023 році. Так, виручка від реалізації продукції рослинництва у 2023 році збільшилась на 37,14%, а от собівартість реалізованої продукції збільшилась на 124,83%, тобто більше, ніж удвічі. Таке різке зростання собівартості продукції рослинництва відбувалось з декількох причин, а саме через подорожчання практично всіх компонентів собівартості рослинництва. Так, у 2023 році подорожчали паливо-мастильні матеріали, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, запчастини для сільськогосподарської техніки тощо. Таким чином, вирощувати продукцію рослинництва стало у 2023 році менш вигідно, ніж займатись тваринництвом, в тому числі через зниження цін на кормові культури через обмеженість транспортних потужностей з вивезення продукції на експорт. Але при цьому саме у 2023 році частка рослинництва у структурі виручки від реалізації продукції досягла максимуму.

Одним з головних показників ефективності рослинництва є урожайність вирощуваних культур, оскільки для рослинництва земля є одним з найбільш важливих виробничих ресурсів та важливим обмежувальним фактором обсягу виробництва продукції. Проаналізуємо урожайність вирощуваних на ТОВ «Аквітан» культур (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Розрахунок врожайності вирощуваних на ТОВ «Аквітан» сільськогосподарських культур у 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, +/-		Темп приросту, %	
				2022	2023	2022	2023
Валовий збір пшениці, ц	23216,98	30818	34029	7601,02	3211	32,74	10,42
Валовий збір кукурудзи, ц	76490,2	10993,8	60745	-65496,4	49751,2	-85,63	452,54
Валовий збір сої, ц	295,25	7568,3	0	7273,05	-7568,3	2463,35	-100
Валовий збір ріпаку, ц	13993,2	17862,6	17280	3869,4	-582,6	27,65	-3,26
Валовий збір соняшнику, ц	20215,4	13498	13262	-6717,4	-236	-33,23	-1,75
Площа пшениці, га	262	410	450	148	40	56,49	9,76
Площа кукурудзи, га	598	103	429,94	-495	326,94	-82,78	317,42
Площа сої, га	11,81	152,25	0	140,44	-152,25	1189,16	-100
Площа ріпаку, га	219	370	480	151	110	68,95	29,73
Площа соняшнику, га	367	340	349	-27	9	-7,36	2,65
Урожайність пшениці, ц/га	88,61	75,17	75,62	-13,45	0,45	-15,18	0,60
Урожайність кукурудзи, ц/га	127,91	106,74	141,29	-21,17	34,55	-16,55	32,37
Урожайність сої, ц/га	25	49,71	-	24,71	-	98,84	-
Урожайність ріпаку, ц/га	63,90	48,28	36,00	-15,62	-12,28	-24,44	-25,43
Урожайність соняшнику, ц/га	55,08	39,70	38,00	-15,38	-1,7	-27,93	-4,28
Загальна площа під вирощуваними культурами, га	1457,81	1375,25	1708,94	-82,56	333,69	-5,66	24,26

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

З таблиці 2.5 ми можемо побачити, що середня врожайність більшості культур у 2022 році суттєво знизилась, єдиним виключенням стала соя, врожайність якої зросла майже вдвічі. З усіх вирощуваних підприємством культур найбільше у 2022 році знизилась врожайність соняшника, а саме на 27,93%, на другому місці за темпами зниження врожайності ріпак, його врожайність знизилась на 24,44%. Врожайність пшениці знизилась на 15,18%, а кукурудзи – на 16,55%. Як бачимо, у 2022 році від зниження врожайності найбільше постраждали саме олійні культури, а зниження врожайності зернових було відносно невисоким. Це означає, що олійні культури більш чутливі до зміни технології вирощування, застосування спеціалізованих сортів вирощуваних культур, засобів захисту рослин та мінеральних добрив.

Зростання врожайності сої у 2022 році можна пояснити тим, що у 2021 році соя вирощувалась на площі 11,81 га, тобто можна сказати, що це було експериментальне поле. Після збільшення посівів сої у 2022 році можна було застосувати технології вирощування цієї культури повною мірою, що і призвело до зростання врожайності. Але у 2023 році підприємство ТОВ «Аквітан» відмовилось від вирощування сої.

У 2023 році урожайність пшениці практично не змінилась порівняно з 2022 роком, збільшившись на 0,6%, таким чином, у 2023 році падіння врожайності пшениці припинилось. Врожайність кукурудзи у 2023 році збільшилась на 32,37%, перевищивши показник 2021 року і становила 141,29 ц/га, що є дуже високим показником.

Урожайність ріпаку у 2023 році продовжувала знижуватись, зниження склало 25,43%, а врожайність у 2023 року становила 36 ц/га. Глибоке падіння врожайності ріпаку у 2022-2023 роках пояснюється високою базою, адже у 2021 році врожайність ріпаку становила 63,9 ц/га. Зазначимо, що у ТОВ «Аквітан» вирощується лише озимий ріпак, який має вищу врожайність, ніж ярий. Але врожайність навіть озимого ріпаку на рівні 63,9 ц/га є дуже високою, практично рекордною. Так, середня врожайність озимого ріпаку в Україні становить 30 ц/га, тобто у ТОВ «Аквітан» перевищили середню врожайність по країні більше, ніж у два рази. Це пояснюється як застосування високоврожайних сортів ріпку, адаптованих саме під умови Сумської області, так і застосуванням правильної агротехніки, використанням мінеральних добрив, засобів захисту рослин тощо та сприятливими природними умовами. Тому при порушенні технології вирощування через початок військових дій передумови високої врожайності ріпаку було порушено, внаслідок чого два роки підряд відбувалось зниження врожайності.

Урожайність соняшнику на рівні 55,08 ц/га у 2021 році – теж надвисоке значення, яке пояснюється поєднанням ідеальних умов для вирощування цієї культури в Сумській області та застосування передових агротехнологій його вирощування. Тому урожайність соняшника вала як у 2022, так і у 2023 році.

Також ми бачимо, що у 2022 році крім зменшення урожайності основних культур, відбувалось зниження оброблюваної площі, яка скоротилась на 82,56 га або на 5,66%, що додатково призвело до скорочення обсягу вирощеної продукції рослинництва. Але у 2023 році обсяг засіяних площ збільшився на 333,69 га або на 24,26% і склав 1708,94 га, що перевищує значення 2021 року. Отже, скорочення урожайності у 2023 році порівняно з 2021 роком було частково компенсоване зростанням оброблюваної площі, внаслідок чого у 2023 році порівняно з 2021 роком збільшилось виробництво пшениці та ріпаку при зниженні обсягу виробництва кукурудзи, сої та соняшника. Проаналізуємо рентабельність окремих видів продукції (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Розрахунок рентабельності вирощуваних на ТОВ «Аквітан» сільськогосподарських культур у 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Темп приросту, %	
				2022	2023
Виручка від реалізації пшениці, тис. грн.	15351	5838,2	33620,7	-61,97	475,87
Собівартість пшениці, тис. грн.	8001,1	2332,2	39604,5	-70,85	1598,16
Валовий прибуток пшениці, тис. грн.	7349,9	3506	-5983,8	-52,30	-270,67
Рентабельність пшениці, %	47,88	60,05	-17,80	25,43	-129,64
Виручка від реалізації кукурудзи, тис. грн.	20279,4	23936,1	59153,7	18,03	147,13
Собівартість кукурудзи, тис. грн.	12494,8	12168,4	42111,2	-2,61	246,07
Валовий прибуток кукурудзи, тис. грн.	7784,6	11767,7	17042,5	51,17	44,82
Рентабельність кукурудзи, %	38,39	49,16	28,81	28,07	-41,40
Виручка від реалізації сої, тис. грн.	0	7567,4	0	-	-100,00
Собівартість сої, тис. грн.	0	3086,5	0	-	-100,00
Валовий прибуток сої, тис. грн.	0	4480,9	0	-	-100,00
Рентабельність сої, %	-	59,21	-	-	-
Виручка від реалізації ріпаку, тис. грн.	22477,2	30986,2	17374,3	37,86	-43,93
Собівартість ріпаку, тис. грн.	16162,2	22216,3	14921,1	37,46	-32,84
Валовий прибуток ріпаку, тис. грн.	6315	8769,9	2453,2	38,87	-72,03
Рентабельність ріпаку, %	28,10	28,30	14,12	0,74	-50,11
Виручка від реалізації соняшнику, тис. грн.	33483,9	21048,1	12424,8	-37,14	-40,97
Собівартість соняшнику, тис. грн.	7784,1	8170	11219,4	4,96	37,32
Валовий прибуток соняшнику, тис. грн.	25699,8	12878,1	1205,4	-49,89	-90,64
Рентабельність соняшнику, %	76,75	61,18	9,70	-20,28	-84,14

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

Як можна побачити з таблиці 2.6, у 2021 році найбільш рентабельною культурою був соняшник з рентабельністю реалізації за валовим прибутком 76,75%, на другому місці була пшениця з рентабельністю 47,88%, потім кукурудза (38,39%) та ріпак (28,1%).

У 2022 році рентабельність пшениці та соняшника практично зрівнялись та становили 60-61%, на рівні 59,21% була рентабельність сої. Рентабельність кукурудзи зросла до 49,16%, а ріпаку залишилась на рівні 28,3%. Як бачимо, у 2022 році, незважаючи на початок повномасштабних бойових дій, рентабельність більшості культур зросла.

У 2023 році підприємство відмовилось від вирощування сої, хоча її рентабельність у 2022 році була високою. Як показали зміни, які відбувались у 2023 році, найбільш рентабельні культури є і найбільш чутливими до змін, а їх висока рентабельність може швидко трансформуватись у збитки в результаті зміни зовнішніх умов ведення господарства та зміни у технології вирощування. Так, у 2023 році дві найбільш рентабельні культури ТОВ «Аквітан», а саме соняшник та пшениця суттєво знизили свою рентабельність. Так рентабельність соняшника за валовим прибутком склала 9,7%, а пшениця були збитковою з рентабельністю на рівні -17,8%. Враховуючи, що на культури слід розподілити поза виробничі витрати, можна сказати, що і соняшник і пшениця у 2023 році для підприємства виявились збитковими. У лідери за рентабельністю у 2023 році вийшла кукурудза, її рентабельність склала 28,81%, а ріпак виявився більш стійким до зміни зовнішніх умов, а його рентабельність хоча і зменшилась удвічі, але становила прийнятні 14,12%.

З наведених вище даних можна зробити висновок, що ТОВ «Аквітан» вирощує переважно чотири основні культури: пшеницю, кукурудзу, ріпак та соняшник. Також існує можливість вирощувати сою, але від її вирощування підприємство відмовилось у 2023 році. Зазвичай олійні культури дають меншу врожайність, але при цьому їх ціна вища, за рахунок чого їх вирощувати вигідно. Соняшник практично повністю перероблюється в Україні, на експорт постачається вже готовий продукт – соняшникова олія. В той час як пшениця, кукурудза, ріпак споживаються на внутрішньому ринку та реалізуються на експорт у не переробленому вигляді.

У 2023 році рентабельність всіх вирощуваних культур різко знизилась, при цьому найбільш збитковими стали тіл культури, які раніше були найбільш рентабельними.

2.3 Основні перешкоди для ефективної діяльності рослинництва на підприємстві ТОВ «Аквітан»

Для з'ясування перешкод, які заважають ефективному веденню рослинництва на підприємстві ТОВ «Аквітан», з'ясуємо основні причини зниження рентабельності вирощуваних сільськогосподарських культур у 2023 році. Для цього проаналізуємо середню ціну реалізації продукції та середню собівартість однієї тони кожного виду продукції рослинництва ТОВ «Аквітан» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Ціна та собівартість вирощуваних на ТОВ «Аквітан» сільськогосподарських культур у 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Абсолютний приріст, +/-		Темп приросту, %	
				2022	2023	2022	2023
Середня ціна пшениці, грн./т	6611,97	11290,27	6842,24	4678,31	-4448,04	70,76	-39,40
Середня ціна кукурудзи, грн./т	5980,71	7136,37	8835,77	1155,66	1699,40	19,32	23,81
Середня ціна сої, грн./т	-	11521,62	-	-	-	-	-
Середня ціна ріпаку, грн./т	16124,25	19910,17	12204,48	3785,92	-7705,69	23,48	-38,70
Середня ціна соняшника, грн./т	16221,25	15527,92	11308,64	-693,32	-4219,29	-4,27	-27,17
Середня собівартість пшениці, грн./т	3446,22	4510,15	8060,02	1063,93	3549,86	30,87	78,71
Середня собівартість кукурудзи, грн./т	3684,91	3627,92	6290,14	-56,99	2662,22	-1,55	73,38
Середня собівартість сої, грн./т	-	4699,30	-	-	-	-	-
Середня собівартість ріпаку, грн./т	11594,12	14275,08	10481,24	2680,96	-3793,83	23,12	-26,58
Середня собівартість соняшника, грн./т	3771,00	6027,30	10211,52	2256,30	4184,23	59,83	69,42

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

Зауважимо, що ціни на продукцію вказані без ПДВ. Як бачимо з таблиці 2.7, в середньому олійні культури мають вищу середню ціну, ніж зернові культури, але це компенсується більш високою врожайністю зернових культур. У 2022 році зросла ціна реалізації практично всіх культур, вирощуваних ТОВ «Аквітан». У 2022 році знизилась лише ціна на соняшник на 4,27%. Враховуючи, що у 2022 році гривня суттєво девальвувала порівняно з 2021 роком, то зниження ціни на соняшник в доларах було ще більшим. Це пояснюється тим, що соняшник в основному перероблюється всередині України, а українські олійні підприємства теж мали певні проблеми з реалізацією продукції та з виробничими потужностями, що і призвело до незначного зниження ціни на соняшник у 2022 році. Але вже у 2023 році зниження ціни на соняшник склало 27,17%, в той час як собівартість вирощування соняшника зросла на 59,83% у 2022 році та на 69,42% у 2023 році.

Найбільше у 2022 році зросла ціна на пшеницю, а саме на 70,76%, при цьому собівартість тонни пшениці на підприємстві збільшилась у 2022 році лише на 30,87%. Внаслідок цього пшениця стала над прибутковим продуктом. Значне зростання ціни на пшеницю у 2022 році пояснюється ситуацією на зовнішніх ринках. Адже і Україна і Росія є одними з найбільших виробників та експортерів цього продукту на світовому ринку. Тому після початку повномасштабних військових дій в Україні ринок вважав, що на ринку пшениці виникне дефіцит через скорочення виробництва пшениці Україною та обмеженням доступу російської пшениці на світовий ринок через санкції західних країн. Керівництво ТОВ «Аквітан» сприйняло сигнал ринку та зробило висновок, що потрібно збільшувати посівні площі під пшеницею. Але вже у 2022 році було налагоджено так званий «зерновий коридор» у Чорному морі, і з'ясувалось, що санкції не обмежують експорт російської пшениці, оскільки основними імпортерами пшениці є нейтральні країни, які не підтримали санкції (Китай, Африка, Близькій Схід). Додало проблем обмеження на експорт української пшениці через руйнування портової інфраструктури та перекриття кордону з Польщею. Тому у 2023 році ціна пшениці на внутрішньому ринку знизилась, а ТОВ «Аквітан»

продавав пшеницю у 2023 році за ціною 6842,24 грн./т, що лише трохи вище за ціну у 2021 році. При цьому собівартість вирощування пшениці продовжувала зростати і за 2023 рік зросла на 78,71%, що призвело до того, що вирощування пшениці стало збитковим.

Ціни на кукурудзу у 2022-2023 роках стабільно зростали, при цьому собівартість вирощування однієї тонни кукурудзи у 2022 році навіть зменшилась на 1,55%, але у 2023 році зросла на 73,38%.

У 2022 році підприємство ТОВ «Аквітан» вирощувало сою. При цьому ціна реалізації сої була приблизно такою ж, як і ціна пшениці, але при цьому собівартість вирощування тонни сої була дещо вищою, ніж собівартість тонни пшениці. При тому, що урожайність сої значно нижча за врожайність пшениці, від вирощування сої було вирішено відмовитись.

У 2021 році ціна соняшника та ріпаку були приблизно однаковою, але у цьому ж році собівартість соняшника була втричі нижчою за собівартість ріпаку. Отже, у 2021 році соняшник був набагато вигідніший для підприємства, ніж ріпак. Але у 2022 році ціна ріпаку зросла на 23,48%, а ціна соняшника знизилась на 4,27%. При цьому собівартість ріпаку зростала повільніше, ніж собівартість соняшника. У 2023 році ціна ріпаку знизилась на 38,7%, а ціна соняшника – на 27,17%, що призвело до того, що ріпак став коштувати лише на 1000 гривень на тонну більше, ніж соняшник. При цьому через зниження собівартості ріпаку у 2023 році на 26,58% та зростання собівартості соняшника на 69,42%, собівартість ріпаку та соняшника стали практично однаковими.

Таким чином, основними чинниками, що призвели до зниження ефективності вирощування сільськогосподарських культур були:

- зменшення ціни на соняшник, ріпак та пшеницю у 2023 році;
- зростання собівартості вирощування більшості культур у 2022-2023 роках;
- неправильне прогнозування зміни цін на продукцію рослинництва на світовому та внутрішньому ринках у 2023 році, особливо це стосується зміни ціни на пшеницю;

- зміна природних умов, що призвело до необхідності збільшення витрат та собівартості одиниці продукції;

- зниження врожайності, адже при зниженій врожайності підвищується собівартість одиниці продукції за рахунок того, що понесені витрати на обробіток одного гектара площі потрібно розподіляти на меншу кількість продукції.

Таким чином, основними проблемами, які призвели до зниження ефективності виробництва продукції рослинництва було одночасний несприятливий рух цін на продукцію та собівартості одиниці продукції. Зниження цін обмежує прибуток підприємства «зверху», а зростання собівартості обмежує прибуток підприємства «знизу». Перехід на вирощування інших культур обмежений як спеціалізацією підприємства, так і природними умовами, які сприятливі для вирощування саме тих видів продукції, якими вже займається ТОВ «Аквітан». Так, наявність родючих ґрунтів, достатнього зволоження та освітлення рослин у вегетаційний період забезпечують високу врожайність культур, а сприятливі погодні умови та правильна сівозміна зменшують собівартість продукції. Так, у 2021 році склались особливо сприятливі погодні та інші природні умови для вирощування соняшника, внаслідок чого його собівартість була на рівні собівартості кукурудзи при значно вищій ціні. Але вже у 2022-2023 роках умови вирощування соняшника не були настільки сприятливим, що призвело до зростання собівартості.

Також слід відмітити, що сільськогосподарські підприємства не можуть повністю відмовлятися від випуску декількох видів продукції, концентруючись лише на одному або двох видах продукції, як це можуть зробити промислові підприємства. Це пояснюється необхідністю сівозміни, а також потребами у диверсифікації природних та ринкових ризиків, оскільки ціни на різні види продукції можуть неочікувано змінитись, а зміна природних умов вирощування по-різному впливає на врожайність різних культур.

Оскільки собівартість виробленої продукції є важливим фактором впливу на ефективність вирощування продукції, потрібно проаналізувати структуру собівартості продукції (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Структура собівартості вирощуваних на ТОВ «Аквітан» сільськогосподарських культур у 2021-2023 рр.

Вид витрат	Пшениця			Кукурудза			Ріпак			Соняшник		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Насіння	1,95	0,00	3,36	15,86	14,74	6,04	2,09	2,17	3,93	12,99	13,56	11,39
Мінеральні добрива	32,29	25,27	16,21	20,98	19,35	9,11	12,67	25,48	24,17	12,88	0,49	31,23
ПММ	7,01	13,42	20,30	17,70	15,90	15,65	3,32	8,40	9,54	12,60	21,36	22,02
Інші прямі матеріальні витрати	18,64	19,01	11,78	12,74	9,74	5,00	7,04	11,82	21,61	34,22	20,48	11,18
Пряма оплата праці	1,01	1,71	1,26	0,88	1,46	1,34	1,08	1,68	2,41	0,89	1,40	0,83
Відрахування ЄСВ	0,22	0,39	0,28	0,19	0,33	0,30	0,24	0,38	0,53	0,19	0,32	0,19
Амортизація	9,73	14,26	8,28	8,41	12,16	7,74	10,41	13,95	11,13	8,50	11,65	5,07
Оплата послуг сторонніх організацій	24,52	20,92	37,85	19,26	22,04	51,39	58,21	31,22	16,32	13,70	21,92	16,33
Інші загальновиробничі витрати	4,62	5,01	0,66	3,99	4,27	3,44	4,94	4,90	10,37	4,03	8,83	1,77
Разом	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

З таблиці 2.8 ми бачимо, що структура собівартості продукції рослинництва на ТОВ «Аквітан» суттєво змінилась у 2021-2023 роках. Відносно пшениці, ми бачимо, що у 2021 році у структурі витрат переважали витрати на мінеральні добрива оплата послуг сторонніх організацій та інші прямі матеріальні витрати. До складу інших прямих матеріальних витрат відносяться переважно витрати на засоби захисту рослин та інші хімікати, крім мінеральних добрив. При цьому витрати на паливно-мастильні матеріали (ПММ) становили лише 7,01%. У 2023 році на перше місце вийшли витрати на послуги сторонніх організацій, потім витрати на ПММ і на мінеральні добрива. Отже, ми бачимо, що у структурі собівартості пшениці суттєво зросли витрати на паливно-мастильні матеріали за рахунок їх подорожчання.

У структурі собівартості кукурудзи за вказаний період зросли витрати на послуги сторонніх організацій, які забезпечують обробітку посівів та інші агротехнічні послуги. В результаті частка витрат сторонніх організацій у собівартості кукурудзи досягла у 2023 році 51,39%. Ці витрати були виправданими, оскільки у 2023 році урожайність кукурудзи перевищувала показник 2021 року.

У структурі собівартості ріпаку збільшилась частка витрат на мінеральні добрива, ПММ, насіння, інших прямих матеріальних витрат, а частка оплати послуг сторонніх організацій навпаки, зменшилась з 58,21% до 16,32%.

У структурі собівартості соняшника зросла частка витрат на мінеральні добрива, ПММ.

Таким чином, можна зробити висновок, що практично у всіх вирощуваних культур у структурі собівартості продукції збільшилась частка витрат на мінеральні добрива та паливно-мастильні матеріали, що було викликано переважно швидким зростанням ціни цих матеріалів. Також зросла частка витрат на послуги сторонніх організацій для пшениці, кукурудзи та соняшника, що відображає загальну інфляцію в країні та зростання цін на сільськогосподарські послуги.

Таким чином, основними причинами зниження ефективності рослинництва ТОВ «Аквітан» є негативний вплив зміни цін на світовому та особливо внутрішньому ринку, несприятливі зміни цін на матеріали, особливо на паливно-мастильні матеріали, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, а також на послуги сторонніх організацій.

РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ ТОВ «АКВІТАН»

3.1 Підвищення ефективності рослинництва ТОВ «Аквітан» за рахунок реалізації проєкту придбання елеваторно-сушильного комплексу для зерна та ріпаку

Рослинництво на підприємстві ТОВ «Аквітан» потребує підвищення ефективності своєї діяльності. При цьому у зниженні ефективності рослинництва на підприємстві основний вклад зробили об'єктивні зовнішні фактори, наприклад, зниження ціни на пшеницю, ріпак та соняшник на внутрішньому та світовому ринках, зростання цін на мінеральні добрива, паливно-мастильні матеріали, засоби захисту рослин тощо. На ці фактори підприємство вплинути не може, тому має пристосуватись до них. Зростання цін на матеріали для ведення сільського господарства одночасно зі зниженням ціни на кінцеву продукцію впливає на зміну технології рослинництва, оскільки у нових умовах звичні технологічні прийоми перестають бути ефективними, потрібне впровадження нових прийомів.

В існуючих умовах підприємство ТОВ «Аквітан» не може збільшити ефективність сільського господарства традиційними методами, оскільки вони потребують збільшення використання мінеральних добрив, засобів захисту рослин, палива для обробки посівних площ. Але в умовах подорожчання основних матеріалів, інтенсифікація рослинництва з метою підвищення врожайності основних вирощуваних культур призводять до прискореного зростання витрат порівняно з доходами підприємства та замість підвищення ефективності рослинництва, знижують його ефективність. У наведених умовах доцільно сконцентруватись на вдосконаленні не основних видів діяльності, а допоміжних, які забезпечують діяльність основного виробництва. Одним з таких допоміжних напрямків діяльності, які можна вдосконалити є діяльність із очищення, сушіння та зберігання продукції рослинництва на ТОВ «Аквітан».

На даний момент ТОВ «Аквітан» користується послугами сторонніх організацій, які забезпечують очищення, сушіння та зберігання зерна на елеваторах. Але дані операції можна здійснювати безпосередньо на ТОВ «Аквітан», для цього потрібно побудувати сушильно-елеваторний комплекс, що забезпечить можливість підприємству забезпечувати себе даними послугами самостійно. Вигода підприємства буде полягати в тому, що вартість послуг зі зберігання, очищення та сушіння зерна, забезпеченими власними силами підприємства буде меншою за вартість послуг сторонніх організацій, оскільки сторонні організації прагнуть отримати прибуток, а також тому, що ТОВ «Аквітан» придбає найновіше обладнання, яке буде виконувати допоміжні функції більш ефективно, ніж більш старе обладнання сторонніх організацій (елеваторів).

Окреслимо потребу у зберіганні різних видів продукції рослинництва, яка виробляється на ТОВ «Аквітан». Так, ТОВ «Аквітан» виробляє два види зернових, а саме пшеницю та кукурудзу, а також два види олійних культур, а саме ріпак та соняшник. При цьому пшениця, кукурудза та ріпак постачаються переважно на експорт, а соняшник постачається на внутрішній ринок, українським виробникам соняшникової олії. Це потребує різного підходу до зберігання запасів даних культур. Так, оскільки соняшник постачається внутрішнім покупцям, підприємствам з переробки соняшника та виробництва олії, то ці підприємства зацікавлені у рівномірному та безперебійному постачанні сировини, а отже, скуповують урожай соняшника практично одразу після збирання врожаю. На ТОВ «Аквітан» утримуються лише незначні запаси соняшника, які призначені для забезпечення безперебійних поставок продукції покупцям та виникають у процесі діяльності, коли зібраний врожай соняшника ще не реалізований. Оскільки покупці соняшника знаходяться всередині країни, а часто відносно недалеко від ТОВ «Аквітан», то поставки можна здійснювати невеликими партіям автомобільним транспортом по мірі збору врожаю.

Із пшеницею, кукурудзою та ріпаком ситуація дещо відрізняється. Так, частину цих культур ТОВ «Аквітан» теж реалізує на внутрішньому ринку, але

переважна частина даної продукції постачається на зовнішні ринки на експорт. Це потребує іншої організації логістики даної продукції (рис. 3.1).

Рис. 3.1 – Основні етапи виробництва та реалізації пшениці, кукурудзи та ріпаку на ТОВ «Аквітан»

Джерело: складено автором на основі [27]

Як можна побачити з рисунку 3.1, між виробництвом зерна та постачанням його на експорт знаходиться декілька технологічних операцій, без яких організація поставок зерна на експорт неможлива. Так, зібране зерно має у своєму складі домішки та сміття, а також має вищу вологість, ніж це передбачено нормативами. Домішки та сміття зменшують споживчі якості продукції рослинництва. Забруднене домішками або сміттям зерно потребуватиме додаткового очищення покупцями при подальшій переробці, наприклад, при отриманні борошна або виробництві олії з ріпаку. Також домішки та сміття можуть знижувати якість зерна, яке використовується у якості кормового.

Підвищена вологість має два негативні наслідки: по-перше, вони зменшують частку сухих речовин у зерні, що невигідно для покупців, по-друге, вологе зерно гірше зберігається, має тенденцію до псування.

Тому покупці продукції рослинництва вимагають, щоб продукція відповідала певним стандартам за вологістю та вмістом домішок та сміття. Так, для пшениці, кукурудзи та ріпаку стандартом передбачена наявність домішок та сміття не більше 2% від ваги продукту, вологість пшениці та кукурудзи має становити 14%, а ріпаку – 12%.

Зерно та ріпак, які мають нижчу вологість краще зберігаються у елеваторі, довше зберігають свої споживчі якості, отже, їх можна продати не тільки одразу після збору врожаю, але й пізніше. Сільське господарство, а особливо рослинництво – це сезонний бізнес, який передбачає, що виробництво продукції вкрай нерівномірно розподілене протягом року. В основному виробництво продукції рослинництва відбувається під час збору врожаю, який різний для різних культур та припадає в основному на другу половину та першу половину осені. Це означає, що в момент збору врожаю на ринок одночасно надходить великий обсяг продукції, що веде до перевищення пропозиції над попитом, а отже, до зниження ціни на дану продукцію. І навпаки, чим більше часу пройшло з моменту збору минулого врожаю, тим менше на ринку пропозиція продукції, а отже, ціни потроху зростають. Тому існує вигода від реалізації продукції рослинництва не одразу після збору врожаю, а трохи згодом або взагалі протягом всього року. Для цього якраз і потрібні елеватори, на яких існує можливість зберігання зерна протягом тривалого терміну до моменту реалізації. При цьому при реалізації зерна на експорт, елеватор також слугує місцем, де зерно накопичується, формуються експортні партії зерна, і з якого потім зерно транспортується до порту або безпосередньо покупцю. Хоча зберігання зерна на елеваторі означає потребу витрат на зберігання, але воно забезпечує можливість реалізувати зерно за більш вигідною ціною протягом року, а не лише одразу після збору врожаю.

Необхідно визначитись з об'ємом елеватора, тобто обсягом зерна, яке може зберігатись на елеваторному комплексі та потужністю з очищення та сушіння зерна. Для цього потрібно уточнити, що ТОВ «Аквітан» не потребує потужностей зі зберігання насіння соняшнику, оскільки весь врожай соняшнику практично одразу вивозиться покупцям автомобільним транспортом практично одразу після збору врожаю. Отже, визначати потребу у потужності елеваторно-сушильного комплексу потрібно, виходячи з середнього врожаю пшениці, кукурудзи та ріпаку, тобто тих культур, які переважно постачаються на експорт, а отже, зберігаються досить тривалий період перед транспортуванням покупцям (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Обсяги збору пшениці, кукурудзи та ріпаку на ТОВ «Аквітан» у 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023
Валовий збір пшениці, тонн	2321,698	3081,8	3402,9
Валовий збір кукурудзи, тонн	7649,02	1099,38	6074,5
Валовий збір ріпаку, тонн	1399,32	1786,26	1728
Разом	11370,038	5967,44	11205,4

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

Як бачимо, в середньому обсяг продукції, яку потрібно зберігати, у 2021-2023 роках коливався від 6000 до 11370 тонн. Отже, доцільним буде будівництво елеваторно-сушильного комплексу ємністю 8000 тонн, при цьому елеваторний комплекс має складатись з 2 зерносховищ ємністю по 2000 тонн, 3 сховища по 1000 тонн та 2 сховищ по 500 тонн. Це забезпечить гнучкість елеваторного комплексу та можливість зберігати різні види рослинної продукції. Можливість мати елеваторний комплекс меншої ємності, ніж обсяг виробництва зерна та ріпаку пояснюється тим, що частина продукції не буде зберігатись в елеваторі, а після проведення операцій з сушіння та очищення буде одразу поставлятися покупцям. Якщо у майбутньому обсяг виробництва продукції зросте, можна буде частину врожаю зберігати на елеваторах сторонніх організацій, також незначне перевищення обсягу виробництва продукції над ємністю елеваторів не критичне, оскільки частина продукцію буде поставлена одразу після збору врожаю та не буде надходити до елеваторів.

Доцільно замовляти елеваторний комплекс «під ключ», тобто у однієї компанії, яка буде поставляти матеріали для будівництва елеваторного комплексу, обладнання та здійснювати будівництво та монтаж. Це суттєво зекономить час та гроші, оскільки комплексні рішення дешевші. На даний момент будівництво елеваторно-сушильного комплексу з усім необхідним обладнанням буде коштувати 7000 грн. за тонну зберігання продукції. Таким чином, будівництво елеваторного комплексу буде коштувати $8 \cdot 7000 = 56000$ тис. грн. До обладнання елеваторно-сушильного комплексу входять безпосередньо елеватори для зберігання зернових та олійних культур, обладнання для очищення зерна та сушильна установка, а також обладнання для завантаження зерна та його вивантаження з елеватора.

Термін експлуатації обладнання елеваторно-сушильного комплексу становить 8 років, отже, доцільно, щоб і весь проєкт тривав 8 років. Слід зауважити, що вартість обладнання складе 10000 тис. грн., а вартість елеватора складе відповідно 46000 тис. грн. за терміну експлуатації 20 років. Отже, на момент закінчення проєкту залишкова вартість елеватора складе $46000 \cdot 12 / 20 = 27600$ тис. грн., цю вартість потрібно вважати ліквідаційною вартістю проєкту, особливо якщо врахувати, що у подальшому підприємство зможе використовувати будівлю елеваторів для своєї діяльності.

Вигода підприємства ТОВ «Аквітан» буде полягати у економії на послугах сторонніх організацій зі зберігання, сушіння, очищення та вантажно-розвантажувальних роботах. Розмір економії буде полягати у різниці між витратами на оплату даних послуг стороннім організаціям та витрати на утримання та експлуатацію власного сушильно-елеваторного комплексу.

Для оцінки розміру економії потрібно спочатку визначити обсяг робіт, які потрібно провести з очищення, сушіння, зберігання та навантажувально-розвантажувальні роботи із вирощеним врожаєм. Слід сказати, що одиницею роботи при очищенні зерна від сміття та домішок є тонно-відсоток ($t\%$), тобто зменшення засміченості тонни зерна на один відсоток. Одиницею роботи із сушіння зерна теж є тонно-відсоток, тобто зниження вологості однієї тонни зерна

на один відсоток. Одиницею роботи при зберіганні зерна є тонно-день, тобто зберігання однієї тонни зерна протягом дня. При навантажувально-розвантажувальних роботах одиницею роботи є просто тонна. Припустимо, що у середньому в наступні 8 років ТОВ «Аквітан» буде вирощувати 3500 тонн пшениці, 6500 тонн кукурудзи та 1800 тонн ріпаку. Перевага використання елеваторно-сушильного комплексу для обробки та зберігання різних культур полягає у тому, що різні культури мають різні строки збору врожаю, що забезпечує можливість обробки всього врожаю. Так, озимий ріпак збирають у кінці травня та на початку червня, пшеницю збирають у липні та серпні, а кукурудзу збирають у вересні та на початку жовтня.

Вся продукція надходить на сушильно-елеваторний комплекс з рівнем забруднення 6% при нормі 2%, середня вологість кукурудзи становить 24% при нормі 14%, середня вологість пшениці становить 19% при нормі 14%, а середня вологість ріпаку становить 16% при нормі 12%. Розрахуємо необхідний обсяг робіт з очищення, сушіння та зберігання продукції рослинництва на ТОВ «Аквітан» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Розрахунок робіт з сушіння, очищення та зберігання продукції на ТОВ «Аквітан» у перспективі 2025-2032 рр.

Показник	Пшениця	Кукурудза	Ріпак
Обсяг врожаю, тонн	3500	6500	1800
Необхідність очищення, %	4	4	4
Необхідність сушіння, %	5	10	4
Середній термін зберігання, днів	120	120	120
Загальна робота з очищення, т%	14000	26000	7200
Загальна робота з сушіння, т%	17500	65000	7200
Загальна робота зі зберігання, т-днів	420000	780000	216000

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

Як бачимо, найбільшу роботу з сушіння, очищення та зберігання потрібно проводити саме з кукурудзою, оскільки її врожай буде найбільшим серед усіх вирощуваних культур. На даний обсяг робіт потрібно порівняти витрати, які понесе ТОВ «Аквітан» за умови закупівлі цих послуг у сторонніх організацій та самостійному забезпеченні даних послуг силами самого підприємства. Сума економії на витратах буде означати, що підприємство зможе зменшити витрати

при тих же доходах, а отже, зменшення витрат буде збільшувати операційний прибуток підприємства. Оскільки ТОВ «Аквітан» не сплачує податок на прибуток підприємств, оскільки сплачує єдиний податок за 4 групою як сільськогосподарський виробник, то збільшення операційного прибутку буде дорівнювати зростанню чистого прибутку.

3.2 Оцінка показників економічної ефективності реалізації проєкту придбання елеваторно-сушильного комплексу для зерна та ріпаку

В першу чергу для оцінки ефективності проєкту побудови елеваторно-сушильного комплексу потрібно оцінити витрати, які підприємство несло б без реалізації даного проєкту, та витрати, які будуть при реалізації даного проєкту, пов'язані із очищенням, зберіганням та сушінням зерна та навантажувально-розвантажувальними роботами. Всі витрати на послуги сторонніх підприємств є для ТОВ «Аквітан» змінними витратами, оскільки вони виникають лише при умові, якщо підприємство користується ними. У свою чергу, витрати, які підприємство несе на утримання власного елеваторно-сушильного комплексу, будуть поділяться на постійні та змінні, оскільки витрати на амортизацію обладнання, утримання та ремонт, оплату праці працівників, зайнятих на комплексі, будуть становити постійну частину витрат. Наведемо дані щодо ціни на послуги сторонніх організацій (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Ціни на послуги сторонніх елеваторів для ТОВ «Аквітан»

Послуга	Од. виміру	Ціни з ПДВ, грн.			Ціни без ПДВ, грн.		
		Пшениця	Кукурудза	Ріпак	Пшениця	Кукурудза	Ріпак
Приймання	тн	243	243	336	202,5	202,5	280
Зберігання	тн/день	6,6	6,6	7,8	5,5	5,5	6,5
Сушіння	тн/%	105	105	135	87,5	87,5	112,5
Очищення	тн/%	31,5	31,5	42	26,25	26,25	35
Відвантаження автомобіль	на тн	225	225	279	187,5	187,5	232,5

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

Оскільки ТОВ «Аквітан» є платником ПДВ, то ціну послуг та витрат потрібно брати без ПДВ, оскільки ПДВ у складі ціни послуг сторонніх організацій, сировини та матеріалів, які купує підприємство, будуть формувати

податковий кредит з ПДВ та компенсуватись підприємству шляхом зменшення податкових зобов'язань з ПДВ. Тому у таблиці 3.3 було розраховано ціни на послуги елеваторів саме без врахування ПДВ. На підставі наведених цін та обсягу робіт розрахуємо вартість послуг сторонніх організацій з очищення, сушіння, зберігання та вантажних робіт (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Вартість послуг сторонніх елеваторів для ТОВ «Аквітан»

Послуга	Сукупні витрати без ПДВ, тис. грн.			Разом
	Пшениця	Кукурудза	Ріпак	
Приймання	708,75	1316,25	504	2529
Зберігання	2310	4290	1404	8004
Сушіння	1531,25	5687,5	810	8028,75
Очищення	367,5	682,5	252	1302
Відвантаження на автомобіль	656,25	1218,75	418,5	2293,5
Разом	5573,75	13195	3388,5	22157,25

Джерело: складено автором на основі даних досліджуваного підприємства

Як бачимо з таблиці 3.4, сукупні витрати на послуги сторонніх організацій при сушінні, очищенні та зберіганні продукції на елеваторах інших підприємств, складуть за рік 22157,25 тис. грн. Ці витрати значні та їх можна зменшити, якщо здійснювати їх власними силами.

Розрахуємо витрати, які понесе ТОВ «Аквітан», якщо буде самостійно проводити всі операції зі зберігання та підготовки зерна та ріпаку до реалізації. Серед витрат важливу роль відіграють витрати на амортизацію (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Розрахунок амортизації обладнання за проектом побудови елеваторно-сушильного комплексу

Вид основних засобів	Первісна вартість, тис. грн.	Термін експлуатації, років	Річна амортизація, тис. грн.	Амортизація за 8 років	Ліквідаційна вартість, тис. грн.
Обладнання	10000	8	1250	10000	0
Елеватори	46000	20	2300	18400	27600
Разом	56000	-	3550	28400	27600

Джерело: складено автором

Як можна побачити з таблиці 3.5, річна амортизація обладнання за проектом складе 3550 тис. грн., при цьому на кінець реалізації проекту, а саме через 8 років, будівлі елеваторів будуть мати залишкову вартість у сумі 27600 тис. грн. Цю вартість потрібно врахувати як умовно ліквідаційну вартість. Умовно

ліквідаційною ця вартість буде тому, що через 8 років потрібно буде змінити обладнання елеваторно-сушильного комплексу, але самі будівлі елеватора можна буде використовувати далі, тому підприємство через 8 років буде мати можливість і далі використовувати цю будівлю, тобто буде мати користь з даних активів, а отже, їх потрібно врахувати як частину грошового потоку у вигляді ліквідаційної вартості.

В процесі діяльності елеваторно-сушильного комплексу важливою складовою витрат є витрати на природний газ для роботи сушильного агрегату. Витрати на сушіння пов'язані із видаленням зайвої вологи з зерна, для чого необхідно нагріти повітря та забезпечити контакт зерна з нагрітим повітрям, яке зможе випарувати зайву вологу із зерна, але потім потрібно охолодити зерно, щоб воно не втратило свої природні властивості. Також слід зазначити, що сушіння ріпаку потрібно проводити при меншій температурі, що вимагає більшого часу та більших витрат природного газу. Розрахуємо витрати природного газу на сушіння (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Розрахунок витрат на сушіння пшениці, кукурудзи та ріпаку

Показник	Пшениця	Кукурудза	Ріпак	Разом
Робота з сушіння, т%	17500	65000	7200	-
Витрати природного газу на 1 т% сушіння, м ³ /т%	1,1	1,1	1,3	-
Разом витрати природного газу, тис. м ³	19,25	71,5	9,36	100,11

Джерело: складено автором

Як бачимо, для сушіння потрібно витратити 100,11 тис. метрів кубічних природного газу. На даний момент постачальники пропонують природний газ за ціною з ПДВ 16,2 грн./м³, без ПДВ ціна складе 14 грн./м³.

Крім того, діяльність елеваторно-сушильного комплексу потребує витрат електроенергії, які складуть 72 тис. кВт-годин на рік. Також для роботи на елеваторно-сушильному комплексі потрібно найняти додатково 3 працівників із заробітною платою 24 тис. грн. на місяць до сплати податків. За необхідності до роботи будуть залучатись інші працівники, особливо у період збирання врожаю, але такими працівниками будуть вантажники, водії вантажних автомобілів, які і так вже працюють на ТОВ «Аквітан» та не потребують додаткових витрат на

оплату праці. Розрахуємо річні поточні витрати на роботу елеваторно-сушильного комплексу (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Розрахунок річних витрат операційної діяльності елеваторно-сушильного комплексу

Стаття витрат	Обсяг	Ціна одиниці, грн./од.	Сукупні витрати, тис. грн.
Природний газ, тис. м ³	100,11	14	1401,54
Електроенергія, тис. кВт-год	72	5,4	388,8
Кількість працівників, осіб	3	288	864
Відрахування на ЄСВ, 22%	-	-	190,08
Амортизація	-	-	3550
Разом витрати	-	-	6394,42

Джерело: складено автором

Таким чином, на роботу елеваторно-сушильного комплексу необхідні витрати обсягом 6294,42 тис. грн. на рік. Чистий прибуток підприємства від реалізації проєкту буде складатись з різниці між витратами за умови придбання послуг у сторонніх організацій та витратами при самостійному забезпечення себе послугами сушіння, зберігання та очищення зерна. Оскільки підприємство не сплачує податок на прибуток, операційний прибуток буде дорівнювати чистому прибутку: ЧП=22157,25-6394,42=15762,83 тис. грн.

Наступним кроком визначення економічної ефективності даного проєкту, є визначення ставки дисконтування за проєктом. Початкові інвестиції у сумі 56 млн. гривень – це досить значна сума, тому підприємство ТОВ «Аквітан» не може самостійно фінансувати такий проєкт. У підприємства у 2023 році був значний нерозподілений прибуток у розмірі 35,5 млн. грн., але його недостатньо для фінансування такого масштабного проєкту. Тому даний проєкт буде профінансований на 50% за рахунок власного капіталу і на 50% - за рахунок довгострокового кредиту банку. Отже, доцільно використати модель середньозваженої вартості капіталу для розрахунку ставки дисконтування за проєктом. Формула для розрахунку середньозваженої вартості капіталу (3.1)

$$WACC = D_{ВК} * C_{ВК} + D_{ПК} * C_{ПК} * (1 - T) \quad (3.1)$$

Де $D_{ВК}$ – частка власного капіталу у фінансуванні проєкту, $D_{ПК}$ – частка позикового капіталу у фінансуванні проєкту, $C_{ВК}$ – вартість власного капіталу,

$S_{ПК}$ – ставка доходності за позиковим капіталом, T – ставка податку на прибуток підприємств.

Формула (3.1) – це класична формула розрахунку середньозваженої вартості капіталу із податковим щитом. Але у нашому випадку ТОВ «Аквітан» сплачує єдиний податок за 4 групою як сільськогосподарське підприємство, і його розмір залежить від площі угідь, якими користується підприємство. Але будівництво елеваторно-сушильного комплексу не потребує залучення додаткової площі сільськогосподарських земель, тому прибуток не зміниться. При цьому підприємство не сплачує податок на прибуток підприємств, тому у даній формулі $T=0$.

Норма доходності, яку прагне отримати власник підприємства, становить 22% річних. Довгостроковий кредит під заставу майна можна отримати у банку під 20% річних. Розрахуємо середньозважену вартість капіталу:

$$WACC=0,5*22+0,5*20=21\%=0,21$$

Розрахуємо грошові потоки за проектом (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Розрахунок грошових потоків за проектом

Рік	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2029	2030
Номер року	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Початкові інвестиції, І, тис. грн.	-56000								
Чистий прибуток, ЧП, тис. грн.		15762,83	15762,83	15762,83	15762,83	15762,83	15762,83	15762,83	15762,83
Амортизація, А, тис. грн.		3550	3550	3550	3550	3550	3550	3550	3550
Ліквідаційна вартість, ЛВ тис. грн.									27600
Грошовий потік, CF, тис. грн.		19312,83	19312,83	19312,83	19312,83	19312,83	19312,83	19312,83	46912,83
Коефіцієнт дисконтування за ставки $r=21\%$	1	0,8264	0,6830	0,5645	0,4665	0,3855	0,3186	0,2633	0,2176
Дисконтований грошовий потік, DCF, тис. грн.		15961,02	13190,92	10901,59	9009,58	7445,93	6153,66	5085,67	10209,60
Кумулятивний грошовий потік, KDCF, тис. грн.	-56000	-40038,98	-26848,06	-15946,47	-6936,89	509,04	6662,70	11748,37	21957,97

Джерело: складено автором

Розрахуємо показники ефективності реалізації проекту створення елеваторно-сушильного комплексу на ТОВ «Аквітан».

Коефіцієнт дисконтування знайдемо за формулою:

$$k=1/(1+r)^n \quad (3.2)$$

Де $r=21\%=0,21$ – ставка дисконтування, n – номер року реалізації проєкту.

Дисконтований грошовий потік знайдемо за формулою:

$$DCF=CF*k \quad (3.3)$$

Кумулятивний дисконтований грошовий потік знайдемо за формулою:

$$KDCF_n=-I+\sum DCF_n \quad (3.4)$$

Де I – вартість інвестицій, $\sum DCF_n$ – сума дисконтованих грошових потоків за всі роки до року n .

Знайдемо наступні показники ефективності проєкту. Чиста приведена вартість проєкту:

$$NPV = \sum DCF_n - I \quad (3.5)$$

$$NPV=(15961,02+13190,92+10901,59+9009,58+7445,93+6152,66+5085,67+10209,6)-56000=77957,97-56000=21957,97 \text{ тис. грн.}$$

Оскільки $NPV>0$, то проєкт створення власного сушильно-елеваторного комплексу є вигідним та привабливим економічно.

Знайдемо індекс доходності проєкту:

$$PI = \frac{\sum DCF_n}{I} \quad (3.6)$$

$$PI=77957,96/56000=1,39$$

Оскільки $PI>1$, то даний проєкт є вигідним та доцільним для реалізації.

Знайдемо дисконтований термін окупності проєкту:

$$DDP = (n-1) + \frac{DCF_n - KDCF_n}{DCF_n} \quad (3.7)$$

Де n – рік, у якому $KDCF>0$ вперше.

$$DDP = (5-1) + \frac{7445,93 - 509,04}{7445,93} = 4,93 \text{ роки}$$

Це означає, що проєкт створення власного сушильно-елеваторного комплексу окупиться через 4,93 роки за умови використання дисконтованих грошових потоків.

Ще одним показником, який необхідний для характеристики ефективності проєкту, є норма внутрішньої доходності (IRR). Для його розрахунку побудуємо розрахункову таблицю (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Розрахунок внутрішньої норми доходності за проєктом елеваторно-сушильного комплексу

Рік	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2029	2030
Номер року	0	1	2	3	4	5	6	7	8
Початкові інвестиції, I, тис. грн.	-56000								
Грошовий потік, CF, тис. грн.		19312,83	19312,83	19312,83	19312,83	19312,83	19312,83	19312,83	46912,83
Коефіцієнт дисконтування за ставки $r=33\%$	1	0,7519	0,5653	0,4251	0,3196	0,2403	0,1807	0,1358	0,1021
Дисконтований грошовий потік, DCF, тис. грн.		14520,92	10917,99	8209,01	6172,19	4640,75	3489,28	2623,52	4791,58
Кумулятивний грошовий потік, KDCF, тис. грн.	-56000	-41479,08	-30561,09	-22352,07	-16179,88	-11539,14	-8049,85	-5426,33	-634,76

Джерело: складено автором

Внутрішню норму доходності проєкту знайдемо за формулою:

$$IRR = r_0 + (r_1 - r_0) \cdot \frac{NPV_0}{NPV_0 - NPV_1} \quad (3.8)$$

Де r_0 – початкова ставка дисконтування, r_1 – ставка дисконтування, за якої $NPV < 0$.

На підставі наведених в таблицях 3.8 та 3.9 розрахунків:

$$NPV_0 = 21957,97 \text{ тис. грн.}, \quad NPV_1 = -634,76 \text{ тис. грн.}$$

$$IRR = 21 + (33 - 21) \cdot \frac{21957,97}{21957,97 + 634,76} = 32,66\%$$

Це означає, що за умови, якщо ставка дисконтування не перевищуватиме 32,66%, проєкт будівництва елеваторно-сушильного комплексу буде вигідним для підприємства, а за умови перевищення даного показника проєкт стане економічно не вигідним. Як бачимо, даний проєкт є економічно привабливим та вигідним за існуючих умов.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного у роботі дослідження можна зробити наступні висновки. Ефективність діяльності підприємства – це складне економічне поняття, яке базується на порівнянні досягнутого підприємством ефекту з витраченими на його досягнення ресурсами. Оскільки існують різні види залучених у діяльність підприємства ресурсів, а ефект у свою чергу теж можна вимірювати за допомогою різних показників, тому існують різні показники ефективності, які оцінюють ефективність діяльності підприємства з різних сторін.

Методичні підходи до вимірювання ефективності діяльності підприємства розрізняються рівнем охоплення та показниками, за допомогою яких вимірюється ефективність діяльності підприємства. На нашу думку, найбільше заслуговують уваги методи оцінювання ефективності діяльності підприємства, які оцінюють підприємство комплексно, з різних боків. Для оцінки ефективності окремих проєктів та підприємства в цілому також використовується метод дисконтування грошових потоків та розрахунок на їх підставі показників фінансової ефективності підприємства.

ТОВ «Аквітан» - це підприємство середніх розмірів, яке займається сільським господарством. Сільське господарство – це перспективний вид діяльності сучасній Україні, оскільки воно забезпечує значну частку експортних поставок України на світовий ринок. ТОВ «Аквітан» є прибутковим підприємством, яке активно розвивається. Навіть у найскладніший для української економіки 2022 рік підприємство залишилось прибутковим та продовжувало працювати, хоча основні показники його діяльності та середньорічна чисельність персоналу підприємства у цей рік скоротились. У 2023 році підприємство цілком відновилося від негативних наслідків 2022 року та продовжує нарощувати прибуток.

При заснуванні підприємства ТОВ «Аквітан» у 2006 році займалось виключно тваринництвом, при цьому лише єдиним напрямком – вирощуванням великої рогатої худоби м'ясних порід. При цьому продукція постачалась на

зовнішні ринки, переважно в ісламські країни Близького Сходу. Але згодом підприємство почало паралельно займатись рослинництвом, взяло в оренду землю. Згодом виявилось, що в умовах Сумської області рослинництво є більш вигідним, ніж тваринництво, оскільки має вигідні природні умови та вигідне географічне положення. Також продукція рослинництва є більш ліквідною та краще зберігається, ніж продукція тваринництва. Підприємство ТОВ «Аквітан» вирощує на даний момент чотири основні сільськогосподарські культури: пшеницю, кукурудзу, ріпак та соняшник, у 2021-2022 роках підприємство вирощувало сою, але її рентабельність виявилась низькою та у 2023 році від неї відмовились.

Проаналізувавши ефективність рослинництва порівняно з тваринництвом на ТОВ «Аквітан», ми прийшли до висновку, що до 2023 року рослинництво було більш прибутковим, ніж тваринництво на підприємстві. Але у 2023 році рентабельність продукції рослинництва різко знизилась, а вирощування деяких культур, наприклад, пшениці стало збитковим. Основними причинами, які спровокували зниження ефективності рослинництва на підприємстві, стали зниження ціни на продукції рослинництва на зовнішньому та внутрішньому ринку. Так, у 2023 році знизилась ціна на всі види продукції підприємства, крім кукурудзи. Другою причиною було подорожчання сировини та матеріалів, особливо мінеральних добрив, паливно-мастильних матеріалів та засобів захисту рослин, зросла вартість послуг сторонніх організацій.

Для підвищення ефективності рослинництва на підприємстві ТОВ «Аквітан» було проаналізовано ситуацію на ринку та тенденції її розвитку. Оскільки у майбутньому вартість сировини та матеріалів навряд чи зможе значно знизитись, то було зроблено висновок, що можна підвищити ефективність рослинництва за рахунок зменшення витрат на послуги сторонніх організацій. Однієї з таких послуг, які ТОВ «Аквітан» надають зовнішній організації, є послуги елеваторного обслуговування, а саме прийом, зберігання, сушіння, очищення зернових та олійних культур та подальше їх відвантаження. Зберігання окремих

культур необхідне, оскільки дозволяє реалізувати продукцію за більш високими цінами на зовнішньому ринку.

З метою підвищення ефективності рослинництва, було запропоновано проєкт створення власного елеваторно-сушильного комплексу на підприємстві. Реалізація даного проєкту потребує інвестицій в розмірі 56 мільйонів гривень. Чиста теперішня вартість проєкту становить 22957,97 тис. грн., індекс доходності проєкту становить 1,39, проєкт окупиться за 4,93 роки при тривалості реалізації проєкту 8 років. Внутрішня норма доходності проєкту становить 32,66%. В цілому даний проєкт є вигідним та його доцільно реалізувати. Водночас відносно низьке значення внутрішньої норми доходності робить цей проєкт залежним від коливання ставки дисконтування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с.
2. Астапова Г. В Організаційно-економічний механізм корпоративного управління в сучасних умовах реформування економіки України / Г. В. Астапова, Е. А. Астапова, Д. П. Лойко - Донецьк: ДІЕХП, 2011. – 279 с.
3. Батракова Т.І. Сутність поняття «економічна ефективність» діяльності підприємства в ринкових умовах. ауковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2015. № 1 (69). Ч. 1. С. 172–178.
4. Бедринець М. Д. Ефективність діяльності суб'єктів підприємництва в сучасних умовах господарювання. Бізнесінформ. Харків, 2013. №4. С. 183–190.
5. Близнюк Л.М. Підвищення ефективності діяльності підприємства у сфері малого бізнесу. Журнал науковий огляд. 2018. № 2 (45). URL: <http://oaji.net/articles/2017/797-1523370573.pdf>
6. Бондарчук О.М., Максимова О.С. Оптимізація ефективності діяльності промислового підприємства гірничої галузі. Економічний вісник. 2018. №1. С. 89–101
7. Гречко А. В. Балагир Б. В. Дослідження шляхів підвищення ефективності управління виробничою діяльністю підприємства. Ефективна економіка. Дніпро, 2016. №2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2016/18.pdf
8. Державна служба статистики України. URL : <http://ukrstat.gov.ua>.
9. Єпіфанова І.Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності / І.Ю. Єпіфанова, В.С. Гуменюк // Економіка та суспільство. – 2016. – Вип. 3. – С. 189-192. URL: <http://economyandsociety.in.ua>
10. Загородна О. М., Серединська В. М. Формування механізму діагностики фінансового стану підприємства. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали V міжнар. наук.- практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 233–235.

11. Калетнік Г.М., Старосуд В.І., Амонс С.Е. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності виробництва насіння цукрових буряків. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 10. С. 10.
12. Касянчук Ю. А. Ефективність діяльності підприємства: підходи до визначення та складові елементи. Сучасні підходи до управління підприємством. Київ, 2018. URL: <http://conf.management.fmm.kpi.ua/proc/article/view/129589>
13. Коваленко М.В., Фоніна Я.В., Дейнеко К.А. Особливості управління ефективністю діяльності підприємств в умовах економіки України. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2018. № 4 (103). С.120-126.
14. Косарева І. П., Хохлов М. П., Бірюкова В. В. Дослідження теоретичних основ фінансового стану підприємства. Інфраструктура ринку. 2018. № 19. С. 101–106
15. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2018. 205 с.
16. Левчук Т.М., Кривов'язюк І.В. Проблеми забезпечення ефективності діяльності підприємства та їх вирішення в сучасних концепціях господарювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. Вип. 23. Ч. 2. С. 50–53.
17. Лук'янова В. В., Лабунець О. О. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення. Приазовський економічний вісник. 2018. № 2 (07). С. 66–69.
18. Макмиллан Р. Экономика. Москва: ПРИОР, 1998. 384 с.
19. Навольська Н.В. Теоретичні аспекти управління економічною ефективністю діяльності підприємств та вибору показників її оцінки. Економіка і суспільство. 2018. Випуск 18. С. 474–480.
20. Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Д. Нортон, Р. Каплан. – М. : ОлимпБизнес, 2010. – 320 с.

21. Онокало В.Г. Теоретичні аспекти ефективності діяльності підприємства та підходи до її оцінки. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 641–644.
22. Отенко В. І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства. *Бізнес Інформ*. 2013. № 5. С. 231–237.
23. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 452–456.
24. Полегенька М.А. Теоретична сутність економічної категорії «ефективність». *Агросвіт*. 2016. №10. С. 69–74
25. Ромащенко О. С. Обґрунтування політики взаємодії торговельного підприємства із постачальниками на підставі комплексної оцінки ефективності. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 2. С. 75–82.
26. Рубан Л.О., Федорченко Т.О. Методичні засади формування системи показників комплексного аналізу ефективності діяльності промислового підприємства. *Молодий вчений*. 2017. №6(46). С. 485–489.
27. Управління ефективністю сільськогосподарського виробництва: інформаційно-аналітичний аспект : монографія / В.К. Савчук, О.М. Костенко, Ю.І. Мискін, В.М. Краєвський; ред.: В. К. Савчук. - К. : Вік принт, 2013. - 468 с. - Бібліогр.: с. 266-291.
28. Шматковська Т.О., Сосна Г.М. До проблематики підвищення ефективності діяльності підприємства на інноваційних засадах. *Фінансовий простір*. 2016. № 1 (21). С. 114–118.
29. Юнацький М. О. Огляд сучасних методів прогнозування фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6232>
30. Юрій Е. О., Руснак Т. В. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 560–565.

31. Armstrong M. Armstrong's Handbook of Performance Management: An Evidence-Based Guide to Delivering High Performance. London: Kogan Page, 2015. 416 p.

32. Drucker P.F. The Effective Executive: The Definitive Guide to Getting the Right Things Done. HarperBusiness, 2006. 208 p.

33. Олена Гайдук. Підсумки 2022: руйнування і будівництва елеваторів. URL: <https://elevatolist.com/spetsproekt/185-pidsumki-2022-ruynuvannya-i-budivnitstvo-elevatoriv>

34. Борис Рибачук Latifundist.com. Тренд сезону 2023 – розширення елеваторних потужностей. К.: 2023 <https://latifundist.com/spetsproekt/1038-trend-sezonu-2023--rozshirennya-elevatornih-potuzhnostej-shcho-buduyut-agrariyi-i-z-yakimi-virobnikami>

ДОДАТКИ

Додаток 1 (50 стр)

Державне статистичне спостереження

Статистична конфіденційність забезпечується статтею 29 Закону України "Про офіційну статистику"

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою відповідальність, яка встановлена статтею 186³ Кодексу України про адміністративні правопорушення

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Безкоштовний сервіс для електронного звітування "Кабінет респондента" за посиланням: <https://statzvit.ukrstat.gov.ua>ЗВІТ ПРО ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
за 2023 рік

Подають:	Термін подання
юридичні особи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність - територіальному органу Держстату	не пізніше 28 лютого

№ 50-сг
(річна)
ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату
08 червня 2022 р. № 153
(зі змінами, внесеними наказом Держстату
від 10 листопада 2022 р. № 279)

Респондент:

Найменування: **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АКВІТАН"**

Місцезнаходження (юридична адреса): вулиця Кузнєчна, буд. 5, Зарічний р-н, м. СУМИ, СУМСЬКА обл., 40030

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Територіальна громада: Сумська

Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):

с.Шкуматове,Роменський р-н,Сумська обл.

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Територіальна громада: Хмельівська

Код території відповідно до Кодифікатора адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад (КАТОТТГ) за юридичною адресою

UA590802700110036634

(код території визначається автоматично в разі подання форми в електронному вигляді)

Інформація щодо відсутності даних

У випадку відсутності даних необхідно поставити у прямокутнику позначку - V

-

Зазначте одну з наведених нижче причин відсутності даних:

-

Стор. 2 ф. № 50-сг (річна)

РОЗДІЛ 1. Структура собівартості за видами продукції сільського господарства

1.1.Продукція рослинництва

(тис.грн, з одним десятковим знаком)

Назва виду продукції	Код рядка	Виробнича собівартість виробленої продукції (сума гр. 2,7,8)	прямі матеріальні витрати-усього (сума гр.3-6)	У тому числі								Собівартість реалізованої продукції (рахунок 90)	Витрати на збут (рахунок 93 або рахунок 96)		
				вартість насіння та посадкового матеріалу	вартість мінеральних добрив	вартість пального і мастильних матеріалів	вартість решти прямих матеріальних витрат	прямі витрати на оплату праці	інші прями витрати та загальнови-робничі витрати усього (сума гр. 9-12)	ввізні збори на соціальні заходи	амортизація			оплата послуг сторонніх організацій	решта інших прямих та загальнови-робничих витрат
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Продукція рослинництва – усього (>= сумі ряд. 1102, 1111-1122)	1101	115 441,6	56 480,5	6 354,9	18 605,6	19 566,0	11 954,0	1 628,5	57 332,6	362,6	9 326,8	43 759,1	3 884,1	107 856,2	-
Культури зернові та зернобобові (>= сумі рядків 1103-1110)	1102	84 964,3	36 189,6	4 154,9	10 325,6	14 990,0	6 719,1	1 111,8	47 662,9	249,0	6 770,9	38 732,4	1 910,6	81 715,7	-
у тому числі	1103	36 434,6	18 821,9	1 225,8	5 906,5	7 396,0	4 293,6	460,6	17 152,1	103,5	3 016,7	13 792,2	239,7	39 604,5	-
кукурудза на зерно	1104	48 529,7	17 367,7	2 929,1	4 419,1	7 594,0	2 425,5	651,2	30 510,8	145,5	3 754,2	24 940,2	1 670,9	42 111,2	-
ячмінь	1105	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
жито	1106	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
овес	1107	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
гречка	1108	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
просо	1109	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
культури зернобобові сушені	1110	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Боби сої	1111	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння льону-довгунця	1112	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння ріпаку й кользи	1113	16 715,8	9 903,2	657,0	4 040,0	1 593,9	3 612,3	403,0	6 409,6	88,2	1 860,5	2 727,4	1 733,5	14 921,1	-
Насіння соняшнику	1114	13 542,7	10 267,9	1 543,0	4 229,3	2 981,9	1 513,7	112,3	3 162,5	25,1	686,0	2 212,0	239,4	11 219,4	-
Буряк цукровий фабричний	1115	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Шлишки хмелю	1116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	1117	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури овочеві відкритого ґрунту	1118	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури овочеві закритого ґрунту	1119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Виноград	1120	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури плодові	1121	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури ягідні	1122	218,4	119,8	-	10,7	0,2	108,9	1,4	97,2	0,3	9,4	86,9	0,6	-	-

Стор. 5 ф. № 50-ср (річна)

РОЗДІЛ 3. Наявність і рух продукції сільського господарства

(ц)

Назва виду продукції	Код рядка	Запаси на початок року	Обсяг продукції, отриманої протягом року (включаючи власне виробництво)	У тому числі обсяг продукції отриманої будь-яким іншим шляхом, крім власного виробництва (із гр. 2)	Обсяг продукції, що вибула протягом року (>= сумі гр. 5-11)	У тому числі						
						обсяг продукції, проданої переробним підприємствам	обсяг продукції, переданої на власних підприємствах та переданої для перероблення на давальницьких засадах	обсяг продукції, реалізованій на ринках	обсяг продукції, реалізованій населенню в рахунок оплати праці та земельні/майнові паї	обсяг продукції, витраченої на годівлю сільськогосподарських тварин	обсяг продукції, витраченої для посіву (посадки, інкубації)	обсяг продукції, витраченої при зберіганні
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Культури зернові та зернобобові- усього (>= сумі ряд. 3002-3010)	3001	47 265	126 824	1 097	116 085	-	-	-	-	-	-	-
у тому числі												
пшениця	3002	24 986	34 200	-	49 137	-	-	-	-	-	-	-
кукурудза на зерно	3003	22 279	92 624	1 097	66 948	-	-	-	-	-	-	-
ячмінь	3004	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
жито	3005	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
овес	3006	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
гречка	3007	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
соєво	3008	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
просо	3009	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
культури зернобобові сушені	3010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Боби сої	3011	500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Насіння ріпаку й колюзи	3012	3 676	17 280	-	14 236	-	-	-	-	-	-	-
Насіння соняшнику	3013	-	13 262	-	10 987	-	-	-	-	-	-	-
Буряк цукровий фабричний	3014	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Картопля	3015	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури овочеві	3016	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури баштанні продовольчі	3017	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури кормові коренеплідні	3018	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Культури кормові баштанні	3019	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сілок з культур кормових	3020	-	-	-	-	-	-	-	-	-	X	-
Сінаж з культур кормових	3021	4 640	6 448	-	5 780	-	-	-	-	5 780	X	-
Сіно	3022	800	245	-	1 045	-	-	-	-	1 045	X	-
Солома та полова культур зернових (без стебел кукурудзи)	3023	10 650	10 845	-	11 650	-	-	-	-	11 650	X	-

Стор. 4 ф. № 50-ср (річна)

РОЗДІЛ 2. Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства

(тис. грн. з одним десятковим знаком)

Види витрат	Код рядка	Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) рослинництва	Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) тваринництва
А	Б	1	2
Прямі матеріальні витрати - усього (із рахунків 23, 80 або із рахунку 23) (>= сумі ряд. 2002, 2003, 2005-2010)	2001	56 480,5	24 739,2
у тому числі			
насіння та посадковий матеріал корми	2002	6 354,9	X
із них покупні	2003	X	22 391,6
інша продукція сільського господарства (гній, підстилка, яйця для інкубації)	2004	X	20 951,3
мінеральні добрива	2005	-	-
пальне і мастильні матеріали (нафтопродукти, газ для автомобілів і т.ін.)	2006	18 605,6	X
електроенергія	2007	19 566,0	1 319,2
паливо й енергія (вугілля, торф, дрова, газ тощо)	2008	-	-
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	2009	-	-
	2010	3 378,4	870,5

Види витрат	Код рядка	Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) рослинництва	Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) тваринництва
А	Б	1	2
Прямі витрати на оплату праці (рахунки 47, 66, 81 або рахунки 47, 66)	2011	1 628,5	1 808,1
Інші прямі витрати - усього (>= сумі ряд. 2013-2016)			
у тому числі			
відрахування на соціальні заходи (із рахунків 65,82 або із рахунку 64)	2012	13 573,5	4 754,8
орендна плата за: земельні частки (паї) майнові паї амортизація (рахунки 83, 91, 92 або рахунку 23, 96)	2013	362,6	369,0
	2014	3 884,1	X
	2015	-	-
	2016	9 326,8	4 325,7
Загальновиробничі витрати - усього (рахунок 91)	2017	43 759,1	2 764,0
із них			
оплата послуг сторонніх організацій	2018	43 759,1	2 764,0

Стор. 7 ф. № 50-ср (річна)

РОЗДІЛ 4. Придбання матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб

Види ресурсів	Код рядка	Кількість придбаних ресурсів	Вартість придбаних ресурсів (без урахування дотацій і ПДВ), тис. грн
Насіння, кг			
цукрові буряки	4010	-	-
однорічні овочеві культури	4020	-	-
дворічні овочеві культури	4030	-	-
цвібуля	4040	-	-
баштанні культури	4050	-	-
кормові буряки	4060	-	-
квіти	4070	-	-
Розсада, шт			
овочі	4080	-	-
квіти	4090	-	-
Саджанці (без винограду, вусяг суніць), шт			
плодові	4100	-	-
ягідні	4110	-	-
квіткові	4120	-	-
Комбікорми, ц (сума ряд. 4130-4160 гр. 1 <= ряд. 3028 гр. 3 розділу 3)			
змішані комбікорми	4130	-	-
комбікормові суміші для великої рогатої худоби	4140	224	456,1
комбікормові суміші для свиней	4150	-	-
комбікормові суміші для птиці	4160	-	-
Сіно, ц (гр. 1 <= ряд. 3022 гр. 3 розділу 3)	4170	-	-
Силос, ц (гр. 1 <= ряд. 3020 гр. 3 розділу 3)	4180	-	-
Сінаж, ц (гр. 1 <= ряд. 3021 гр. 3 розділу 3)	4190	-	-
Нафтопродукти, т			
бензин моторний	4200	3	182,3
газойлі (паливо дизельне)	4210	329	17 262,3
мазути паливні важкі	4220	-	-
оливи та мастила нафтові, ц	4230	11	372,1
Вугілля кам'яне, т	4240	-	-
Газ природний, тис. м³	4250	-	-
Добрива мінеральні, ц			
а з о т н і (дорівнює або більше суми ряд. 4270-4340)	4260	3 666	9 003,1
із них сульфат амонію	4270	534	1 068,0

Види ресурсів	Код рядка	Кількість придбаних ресурсів	Вартість придбаних ресурсів (без урахування дотацій і ПДВ), тис. грн
нітрат амонію	4280	600	1 425,0
карбамід (сечовина)	4290	1 902	5 014,2
аміачна селітра	4300	630	1 495,9
рідкі амонійні добрива	4310	-	-
аміачна вода	4320	-	-
аміак синтетичний рідкий	4330	-	-
карбамідно-аміачна суміш (КАС)	4340	-	-
Ф о с ф о р н і (дорівнює або більше суми ряд. 4360-4390)	4350	-	-
із них суперфосфат гранульований з бором	4360	-	-
суперфосфат простий порошковидний	4370	-	-
суперфосфат подвійний гранульований	4380	-	-
преципітат	4390	-	-
Фосфоритне борошно	4400	-	-
к а л і й н і (дорівнює або більше суми ряд. 4420-4470)	4410	-	-
із них хлористий калій	4420	-	-
сульфат калію	4430	-	-
каїніт природний	4440	-	-
калії сірчаноокислий	4450	-	-
сіль калійна	4460	-	-
калімагнезія гранульована	4470	-	-
к о м п л е к с н і (дорівнює або більше суми ряд. 4490-4550)	4480	2 469	8 616,0
із них амофос	4490	-	-
нітроаммофоска	4500	2 224	7 795,0
нітрофос	4510	-	-
тукоsumіш	4520	-	-
аммофосфат	4530	-	-
кристалін	4540	-	-
азофоска	4550	-	-
Засоби захисту рослин			
інсектициди, кг	4560	68	180,0
л	4570	815	1 020,0

Стор. 8 ф. № 50-ср (річна)

Види ресурсів	Код рядка	Кількість придбаних ресурсів	Вартість придбаних ресурсів (без урахування дотацій і ПДВ), тис. грн
фунгіциди, кг	4580	-	-
л	4590	2 380	3 395,0
гербіциди, кг	4600	21	153,3
л	4610	1 297	350,2
регулятори росту рослин, кг	4620	-	-
л	4630	-	-
інші пестициди, кг	4640	-	-
л	4650	-	-
Сільськогосподарська техніка (нова), шт (без урахування техніки, що знаходиться в оренді чи лізингу)			
Трактори всіх видів (сума ряд. 4670, 4700, 4730, 4760)	4660	-	-
із них з потужністю менше 40кВт	4670	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
від 40 до 60 кВт	4700	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
від 60 до 100 кВт	4730	-	-
-	4759	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
понад 100 кВт	4760	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Плуги	4790	-	-
Культиватори	4800	-	-
Борони	4810	-	-
Сівалки (без тукових)	4820	-	-

Види ресурсів	Код рядка	Кількість придбаних ресурсів	Вартість придбаних ресурсів (без урахування дотацій і ПДВ), тис. грн
Розкидачі гною і добрив (вкл. сівалки тукові)	4830	-	-
Машини і пристрої для поливу	4840	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Водяні насоси і насосні станції	4870	-	-
Сінохосарки	4900	-	-
Жатки	4910	-	-
Прес-пакувальники, включаючи прес-підбирачі	4920	-	-
Комбайни зернозбиральні	4930	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Комбайни кукурудозбиральні	4960	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Комбайни кормозбиральні	4990	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Комбайни бурякозбиральні	5020	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Молотарки	5050	-	-
Сортувальні і калібрувальні машини і механізми	5060	-	-
Машини для збирання овочів і баштанних культур	5070	-	-
Машини для збирання плодів, ягід, винограду	5080	-	-
Зерноочисні машини	5090	-	-
Дольні установки та апарати	5100	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Очишувачі-охолоджувачі молока	5130	-	-
Молочні сепаратори	5140	-	-
Інкубатори	5150	-	-

Стор. 9 ф. № 50-ср (річна)

Види ресурсів	Код рядка	Кількість придбаних ресурсів	Вартість придбаних ресурсів (без урахування дотацій і ПДВ), тис.грн
Машини і механізми для приготування кормів	5160	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Роздавачі кормів для великої рогатої худоби	5190	-	-
Роздавачі кормів для свиней	5200	-	-
Транспортери для прибирання гною	5210	-	-
Причепи та напівпричепи сільськогосподарські (вкл. для вантажних автомобілів)	5220	3	3 427,3
Автомобілі вантажні			
із дизельними та напідизельними двигунами внутрішнього згоряння (сума ряд. 5240, 5270, 5300)	5230	2	3 184,9
із них вантажопідйомністю 5 т і менше	5240	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
від 5 т до 20 т	5270	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
понад 20 т	5300	2	3 184,9
інші	5309	2	3 184,9
-	-	-	-
із поршневими двигунами внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням (сума ряд. 5340, 5370)	5330	-	-
із них вантажопідйомністю 5 т і менше	5340	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
більше 5 т	5370	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-

Романенко
Сергій
Іванович

Місце підпису керівника (власника) або особи, відповідальної за достовірність наданої інформації

Види ресурсів	Код рядка	Кількість придбаних ресурсів	Вартість придбаних ресурсів (без урахування дотацій і ПДВ), тис.грн
Запчастини до сільськогосподарської техніки (нові), шт			
двигуни до тракторів	5400	-	-
двигуни до комбайнів і самохідних машин	5410	-	-
двигуни до вантажних автомобілів	5420	-	-
шини для вантажних автомобілів	5430	26	404,4
шини для сільськогосподарських машин і тракторів	5440	19	381,3
Будівельні матеріали	5441	X	996,9
Лісо- та пиломатеріали	5442	X	-
Роботи і послуги			
Захист сільськогосподарських культур, га	5450	480	299,3
Оранка, га	5460	-	-
Культивація, га	5470	-	-
Збір урожаю сільськогосподарських культур, га	5480	880	3 681,0
Внесення добрив, га	5490	-	-
Перевезення вантажів, т.км	5500	968 400	29 052,0
Ремонт сільськогосподарської техніки (вкл. вантажні автомобілі)	5600	X	419,3
Зоотехнічне та ветеринарне обслуговування	5700	X	40,2

Сергій РОМАНЕНКО
(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

телефон: 0968063548

електронна пошта: Akvitan@ukr.net

Додаток 2 (Фінансова звітність)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АКВІТАН"	за ЄДРПОУ	2024	01 01
Територія СУМСЬКА	за КАТОТТГ ¹	34013185	
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	UA59080270010036634	
Вид економічної діяльності Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів	за КВЕД	240	
Середня кількість працівників, осіб 41		01.42	
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон вулиця Кузнечна, буд. 5, Зарічний р-н, м. СУМИ, СУМСЬКА обл., 40030		0991872515	

1.Баланс на 31 грудня 2023 р.

Актив	Форма № 1-м Код за ДКУД		1801006
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	901,6	1 617,3
Основні засоби :	1010	97 319,5	95 526,6
первісна вартість	1011	151 836,4	162 348,1
знос	1012	(54 516,9)	(66 821,5)
Довгострокові біологічні активи	1020	2 690,0	6 102,1
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	100 911,1	103 246,0
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	51 209,8	66 711,8
у тому числі готова продукція	1103	37 943,0	45 339,6
Поточні біологічні активи	1110	35 822,9	39 624,1
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	13 406,8	15 624,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	3 612,7	5 971,7
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9 316,7	19 538,6
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	122,3	459,5
Витрати майбутніх періодів	1170	6,4	7,6
Інші оборотні активи	1190	1 773,5	668,3
Усього за розділом II	1195	115 271,1	148 605,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	216 182,2	251 851,7

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	35,0	35,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	150 001,9	155 925,9
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	150 036,9	155 960,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	5 877,6	1 917,2
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	310,0	535,4
розрахунками з бюджетом	1620	196,1	156,3
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	1,3
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	19 733,0	42 815,7
Усього за розділом III	1695	26 116,7	45 425,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	216 182,2	251 851,7

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2023 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	154 245,0	117 339,4
Інші операційні доходи	2120	5 517,7	13 763,1
Інші доходи	2240	-	4,9
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	159 762,7	131 107,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(121 454,2)	(70 624,2)
Інші операційні витрати	2180	(28 951,5)	(23 408,0)
Інші витрати	2270	(3 433,0)	(1 543,7)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(153 838,7)	(95 575,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	5 924,0	35 531,5
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	5 924,0	35 531,5

Керівник _____ (підпис)
Головний бухгалтер _____ (підпис)

ЕП
Романенко
Сергій
Іванович
а Наталя
Геннадіївна

Романенко Сергій Іванович _____ (ініціали, прізвище)
Шаповалова Наталя Геннадіївна _____ (ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Короткий звіт подібності

Ім'я користувача: Бізнес-економіки та підприємництва Чебакова Тетян... ID перевірки: 1016263203
 Дата перевірки: 19.05.2024 19:43:53 EEST Тип перевірки: Doc vs Internet + Library
 Дата звіту: 22.05.2024 16:16:22 EEST ID користувача: 100005716

Назва документа: Романенко В.С_диплом (1)

Кількість сторінок: 55 Кількість слів: 13254 Кількість символів: 103492 Розмір файлу: 584.00 KB ID файлу: 1016052521

7.82% Схожість

Найбільша схожість: 1.18% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1016030953)

5.55% Джерела з Інтернету	561	Сторінка 57
6.62% Джерела з Бібліотеки	276	Сторінка 60

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 8

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана
Факультет економіки та управління
Кафедра бізнес-економіки та підприємництва

ПРОТОКОЛ
аналізу науковим керівником звіту про запозичення в тексті
кваліфікаційної магістерської роботи

Студента: РОМАНЕНКА ВАДИМА СЕРГІЙОВИЧА

На тему: «ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОСЛИННИЦТВА В ПІДПРИЄМСТВІ»

Науковий керівник: доц Ничипорук О.Ю

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма: «Економіка агробізнесу та агротрейдинг»

Коефіцієнт подібності: 7,82%

За результатами ознайомлення з повним звітом про запозичення, який згенерований системою виявлення і запобігання плагіату Unicheck.com, констатую наступне:

- виявлені в роботі запозичення є сумнівними і не мають ознак плагіату. Тому робота визнається самостійною і допускається до захисту;
- виявлені в роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання;
- виявлені в роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень. У зв'язку з чим, робота не допускається до захисту.

Обґрунтування:

Виявлені в роботі запозичення є сумнівними і не мають ознак плагіату, про що свідчить коефіцієнт подібності. Робота допускається до захисту.

16.05.2024
(дата)

(підпис)

Ничипорук О.Ю.
(ПІБ наукового керівника)